



Romano Vod'í

romská duše

číslo
06

červen 2006
cena výtisku
20 Kč

**Volby
do PS PČR 2006**

Jiří Pehe pro RV

**Co se děje
v Neratovicích**

Romano vod'í

**PŘIJĎTE DO NAŠEHO
NOVÉHO INTERNETOVÉHO CENTRA!**

iCENTRUM

internetové a vzdělávací centrum

romea
romská mediální a vzdělávací organizace

INTERNET ZDARMA!

Služby:

- Internet zdarma
- tisk
- kopírování
- skenování
- pronájem prostorů
na školicí akce
- PC kurzy

Prodej:

- CD s romskou hudbou
- Knihy a časopisy
s romskou tematikou

OTEVŘENO:

Po – Pá 10.00 – 18.00

iCENTRUM – ROMEA

Moravská 43, 120 00 Praha 2

Tel.: 222 520 947

e-mail: icentrum@romea.cz

<http://www.icentrum.romea.cz>



**5 minut od stanice metra Jiřího z Poděbrad (trasa A)
nebo od tramvaje č. 10 a 16 (zastávka Vinohradská vodárna)**



TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN
EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM EU
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

Str. 1: obsah, editorial**Str. 2–3:** události

- Evropský parlament je znepokojen postavením romských žen v EU
- Masová demonstrace proti rasismu v Antverpách
- Stát by měl zřídít nadaci pro úpravu míst holocaustu Romů

Str. 4: ptáme se za vás

Romani Rose, předseda ústřední rady německých Sintů a Romů, přivezl do Prahy putovní výstavu Romský holocaust.

Str. 5–6: reportáž měsíce**Co se děje v Neratovicích?**

Deset rodin žije v neratovických holobytech ne z vlastní vůle. Většinou jsou to Romové s mnoha dětmi a v holobytech se ocitli, protože nemohli platit velké nájem. V papírovém tesco-baráku s neudržovanými odpady se voda rozlévá všude po zemi. Pokojíčky, za které platí měsíčně 3400 korun, však září čistotou.

Str. 7–8: rozhovor**Velké strany by měly nabídnout Romům volitelná místa na kandidátkách**

Publicista Jiří Pehe vyjadřuje své názory na volební výsledky, na možnosti sestavení nové vlády, ale i na Stranu zelených, Václava Klause a Jiřího Paroubka. Hlavním tématem rozhovoru je však politická a volební zainteresovanost Romů.

Str. 9: –11: komentovaná událost, anketa

Zeptali jsme se představitelů čtyř politických stran, kteří odpověděli naší redakci na typické volební otázky, jako jak si podle nich jejich strana ve volbách vedla, ale také se vyjádřili k tomu, zda počítají se zapojením Romů do činnosti jejich strany.

Volby do Poslanecké sněmovny skončily „patem“ – pravice získala stejný počet křesel jako levice. Přesto lze na volebních výsledcích nalézt i pozitivní.

Str. 12: zprávy ze světa

- Projekt sblížení zemí Visegrádu prostřednictvím menšin
- Jak se v Evropě učí o holocaustu
- Romové jsou ve vzdělávání výrazně znevýhodňováni

Str. 13: komentář**Není 9. květen jako 9. květen**

Sněmovna konečně schválila omezení rozsahu imunity poslanců a senátorů. Je to logické, protože „doživotní“ nepostizitelnost lidí, kteří zastupují občany většinou jen několik let, byla nesmyslná a nadbytečná.

Str. 14–15: ohlédnutí za Khamorem**Pestrobarevné Khamoro – letos poosmé**

Na konci května se v pražských ulicích, klubech a sálech koral už osmý ročník festivalu romské hudby Khamoro.

Str. 16–17: pod povrchem**O Letech**

V sobotu 13. května se u památníku V Letech u Písku sešlo asi dvě stě lidí, kteří se přišli poklonit památce 326 Romů, již zahynuli v tomto koncentračním táboře za 2. světové války. Hosty přivítal zápach z velkovepřina, o který se už leta vedou spory, zda má či nemá stát na pietním místě.

Str. 18: sport**Na ledě jako doma**

Čerstvě čtrnáctiletý Jan Body je jedním z mála romských kluků, kteří se věnují jednomu z nejtvrdějších sportů – lednímu hokeji. Navíc je tento sport finančně náročný, a to možnosti mladých Romů snižuje.

Str. 19: našima očima**Svobodně huliť?**

V rubrice pro mladé se dozvíte, jaké názory na tzv. lehké drogy a jejich případnou legalizaci mají studenti středních škol, ale také primář oddělení závislosti Psychiatrické léčebny Bohnice MUDr. Karel Nešpor, CSc.

Str. 20: putování za romskou duší**Život, to jsou děti**

Paní Helena Lavičková se narodila na jižním Slovensku, a tak základní školu absolvovala v maďarštině. Ačkoli se učila výborně, nemohla po přestěhování do Čech ve studiu pokračovat.

Str. 21: hudební recenze**Nástupcem Zuzany Navarové v kapele Koa může být Mário Bihári**

Když se dříve řeklo Koa, každý si představil nádherný a neobvyklý zpěv Zuzany Navarové. Po její smrti kapela neskončila, ale pokračuje v podobném duchu.

Str. 22: romské osobnosti**Hilda Laníková**

Pocházela z Tvorovic u Prostějova. Jako všechny děti v rodině navštěvovala školu, ale pracovala za jídlo u sedláků. Její otec zahynul už v roce 1942 v Osvětimi a v téže době rodinu internovali v cikánském táboře v Hodoníně u Kunštátu.

Str. 23: romské dějiny v datech

Do výběru z toho, co se v letech 1526–1618 týkalo Romů na území dnešní České republiky a co bylo zachyceno v dobových pramenech, můžete nahlédnout v druhém pokračování naší pravidelné rubriky Romská historie v datech.

Str. 24–25: kulturní stripky

- Na Svojanov brzy zavítá festival Gipsy Celebration!
- Nejen v Indii je k vidění tanec „kathak“
- Když děti pomáhají dětem...
- Do Čech připutovala výstava o romském holocaustu

Titulní obálka: Marie Benešová
Zadní obálka: Jiří ARBE Miňovský

Mili čtenáři,

Znáte to, někdy stačí maličkost, aby vás podržela nad vodou. Přesně toto myslím platí v těchto dnech pro řadu z nás. Spoustu nepříjemných zpráv vyváží alespoň dobré počasí, které s sebou konečně červen přinesl. Teplotní výkyvy sice dávají zabrat, ale člověk může vyjít ven jen tak v tričku, sedět a klábosit na „zahrádce“ a u toho pít schován pod slunečníkem kafičko. Paráda! Na rozdíl od výsledků voleb, díky nimž přijde na řadu především taktika, počty a pevné nervy. Co přinesou nám, občanům, se ukáže. Musím ale znovu připomenout alespoň jedno pozitivum, které konečnou zmiňuje i kolega Zdeněk Ryšavý v komentované události tohoto čísla. Lidé svými hlasy dali jednoznačně najevo, že o extremistické strany typu Národní absolutně nestojí. Méně než jedno procento sice znamená nějakou voličskou základnu, ale velmi nízkou. Tuto stranu zmiňuji samozřejmě záměrně. Naprosto mě totiž znechutil výsledek šetření Policie ČR. Zabývala se trestním oznámením, podle něhož řečníci porušili zákon, když údajně zpochybňovali genocidu v bývalém romském táboře v Letech u Písku. Podle znaleckých posudků a rozborů audiovizuálních záznamů ale trestný čin nebyl spáchán. Konečnou samotný verdikt mě vlastně ani tolik nezaskočil. Kdo totiž bedlivě sledoval kauzu, kterou se snažila Národní strana na sebe strhnout pozornost za každou cenu, neuniklo mu, že policie požádala o vyhodnocení politologa Zbořila ihned po zmiňovaném shromáždění v Letech u Písku, během něhož byl napaden i Marcus Pape. Zbořil tenkrát zkoumal audio i video záznamy s řečníky z téhle extremistické partaje a došel bohužel ke stejnému závěru jako nyní policie, která se konečnou opírá o posudky expertů. Jenže taková hodnocení jsou pochopitelně vždy subjektivní. Neříkám, že úmyslně, ale prostě jsou. Záleží na výkladu práva a ochotě či kreativitě a praxi, jak je aplikovat na podobné události. Verdikt policie dal totiž jasnou zelenou a návod všem těm, kteří hodlají urážet někoho kvůli jeho původu, národnosti, rase. Chceš tak činit beztrestně? Tak nás následuj, vždyť my máme vše předem prodiskutované i s našimi právníky, jak se správně vyjádřit, aby člověk řal do živého a přitom vyvážl bez postihu! Jak ale říkám, překvapená závěry, jež učinila policie, vlastně vůbec nejsem. Bohužel.

Pojďme alespoň rychle k nabídce červnového vydání Romano vodí. Dominuje téma volby, jak jinak, vždyť ty do Poslanecké sněmovny se konají jen jednou za čtyři roky! Připravili jsme pro vás rozhovor s Jiřím Pehe, také trojstranu s grafy a vyjádřeními politiků. Obyčejné lidi, například Romy v Neratovicích, ale tíží i jiné problémy. Právě odtud je reportáž měsíce. Za přečtení rozhodně stojí i zbytek časopisu. A ještě jedno důležité upozornění. Na Slovensku umřel fantastický muzikant Rinaldo Oláh. Jeho rodině přejeme hodně sil a doufáme, že se dostal do muzikantského nebe. Právě Rinaldo tam totiž rozhodně patří. I proto vám v dalším čísle přineseme článek o tomto hudebním géniovi. Mí del o Del leske lokhi phuv! A vám přeji hezké léto plné sluníčka a dobré nálady!

Jarmila Balážová

Foto: Kateřina Simerová



Krátce:**Zlín,
6. 6. 2006**

Celkovou částkou zhruba 205 tisíc korun podpoří Zlínský kraj terénní práci v romské komunitě ve městech Kroměříž a Valašské Meziříčí. V Kroměříži bude tuto potřebnou činnost vykonávat občanské sdružení Eden, které získá zhruba 117 tisíc korun, ve Valašském Meziříčí bude služby zajišťovat přímo město; dotace v tomto případě bude činit více než 88 tisíc korun.

**Prešov,
4. 6. 2006**

Dlouhotrvající deště způsobily na východním Slovensku povodně. Pod vodou se ocitlo kolem padesáti obcí v Prešovském a Košickém kraji. V obci Olejník u Sabinova muselo být evakuováno na 200 osob z romské osady.

**Bratislava,
2. 6. 2006**

Zemřel romský legendární houslový virtuos Rinaldo Oláh. Dlouho působil ve Slovenském rozhlasu a výrazně přispěl k rozvoji slovenské lidové hudby. Pohřeb se konal v úterý 6. června ve Zvolenské Slatině.

**Mladá Boleslav,
22. 5. 2006**

Ostrá diskuse mezi představiteli Mladé Boleslavi a Romy se rozpoutala na akci Romové Romům v mladoboleslavském kulturním domě. Romové osočovali primátora Svatopluka Kvaizara, že vedení města v minulých letech dopustilo postupné vystěhování Romů z Mladé Boleslavi a dostatečně neřeší jejich bytové a další problémy.

**Karlovy Vary,
22. 5. 2006**

Romskému občanskému sdružení Khamoro v Chodově na Sokolovsku hrozí zánik. Radnice mu odeprala příspěvek na činnost dětského klubu, který navštěvují desítky školáků ze sociálně slabých rodin. Důvodem je údajně opakované neplnění podmínek pro výplatu peněz.

**Brno,
19. 5. 2006**

Někteří policisté se přáteli s neonacisty. Vyplývalo to z nedávné tragédie, kdy strážník brněnské městské policie zastřelil svého kamaráda, který byl členem takzvaného Johnny Kentus Gangu, který eviduje ministerstvo vnitra na seznamu extremistických organizací. „Někteří naši členové a příznivci jsou policisté nebo strážníci," potvrdil deníku Rovnost člen neonacistické organizace Národní odpor.



Most chce k Romům do Chanova sestěhovat neplatiče z celého města

Most, 25. 5. 2006

Severočeský Most chce pomocí stavebních úprav přeměnit romské sídliště v Chanově ve čtvrt se sociálními malometrážními byty pro lidi s nižšími příjmy a neplatiče. „Město urychleně připraví projektovou dokumentaci a podmínky pro sestěhování obyvatel tak, aby mohlo požádat o financování záměru ze strukturálních fondů EU v letech 2007 až 2013," řekl ČTK mostecký primátor Vladimír Bártl. S obyvateli sídliště, v němž žijí převážně Romové a nepřízpůsobilí lidé, se chce magistrát dohodnout na sestěhování nebo dočasném náhradním ubytování. Uvolní se tak domy určené k demolici nebo přestavbě. Do nově vzniklých malometrážních bytů se pak vrátí chanovští nájemníci, ale skončí zde i neplatiči nájemného z bytů v centrální části města.

Amnesty International kritizuje ČR za diskriminaci Romů

Londýn/Praha, 23. 5. 2006

Mezinárodní organizace pro lidská práva Amnesty International (AI) znovu kritizovala Českou republiku za diskriminaci Romů. Podobně jako loni zaznamenala také obvinění z nucených sterilizací. AI vydala svou pravidelnou výroční zprávu; ve zprávách o jednotlivých zemích kritizuje za poměr k Romům vedle ČR také Slovensko, Bulharsko, Chorvatsko, Řecko, Maďarsko, Makedonii, Moldavsko, Polsko, Rumunsko, Rusko, Srbsko či Slovensko.

Podle Amnesty International jsou Romové v České republice obětmi diskriminace nejen ze strany jednotlivců, ale také úřadů. Diskriminaci spadá do omezeného přístupu Romů k bydlení; podle organizace i navenek neutrální požadavky při přidělování bytů – například požadavek jisté úrovně vzdělání pro všechny členy rodiny – Romy znevýhodňuje. Zpráva poukazuje na případ Bohumína, který dal loni v červnu příkaz k vystěhování převážně romských obyvatel hotelového domu, a místo aby jim nabídl vhodné náhradní bydlení, chtěl oddělit muže od žen a ubytovat je v azylových domech. Případem se zabývá soud.

Policie chce zaměstnat více zástupců menšin, například Romů

Praha, 18. 5. 2006

Mezi policisty a strážníky by mělo v dalších letech přibýt příslušníků menšin. Ministerstvo vnitra na podzim chystá náborovou kampaň, která by k policii měla přivést Romy, Vietnamce či Ukrajince. Cílem je zlepšit komunikaci mezi menšinami a policií a zkvalitnit policejní práci s ohledem na kriminalitu menšin. Možnost vstoupit do řad policie budou mít jen ti zájemci, kteří získají české občanství. „Náborovou kampaň nyní připravujeme, budeme ji zadávat nějaké firmě. Počítáme, že kampaň by se měla spustit v září," řekla Kateřina Pospíšilová z odboru bezpečnostní politiky ministerstva. V letošním a příštím roce by kampaň měla stát 1,6 milionu korun.

Policie v současné době využívá takzvané asistenty policie. Jde o romské zaměstnance samosprávy či nevládních organizací, kteří policii pomáhají zajistit kontakt s problémovým prostředím. Jejich zapojení do práce policie se podle Pospíšilové osvědčilo. „Například v Ostravě asistenti pomohli natolik, že policie odhalila několik případů lichvy a podařilo se odstrašit i ostatní lichváře," uvedla Pospíšilová.

Krátce:

Praha,
19. 5. 2006

Čeští školáci mají jen malé povědomí o tom, jaké jsou zvyky, původ nebo dějiny národnostních i náboženských menšin, které žijí na území České republiky. Vyplyvá to z výzkumu Martiny Ciché z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V odpovědích na její otázky se také často projevovaly rasistické nebo xenofobní postoje.

Ostrava,
15. 5. 2006

Devatenáctiletý muž z Ostravy vyhrožoval podle policie dvěma romským mladíkům smrtí kvůli barvě jejich pleti. Kriminalisté jej v těchto dnech obvinili z násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci.

Ostrava,
15. 5. 2006

Zhruba 250 příznivců hnutí skinheads se v sešlo na koncertě v opavském klubu Na Střelnici. Policie na něm zadržela 17 Poláků a nevylučuje možnost, že některé účastníky koncertu bude i trestně stíhat. Na koncertu se mohli pohybovat lidé s vytetovanými nacistickými symboly a někteří z nich mohli i hajlovat.

Ústí nad Labem,
13. 5. 2006

Radnice ústeckého obvodu Neštěmice uvažuje o prodeji obecních bytů pro neplatce v Maticní ulici. Radnice nechá sestěhovat obyvatele do jednoho ze dvou tamních obecních domů. Uvolněný dům pak obvod nabídne investorům. Lokalita kolem Maticní ulice je podle radnice velmi příznivá pro podnikání.

Hradec Králové,
11. 5. 2006

Město Kostelec nad Orlicí na Rychnovsku dokončilo rekonstrukci bývalé ubytovny, z níž loni v dubnu za dramatických okolností vystěhovalo několik desítek Romů. V opraveném domě v bývalých kasárnách vzniklo nákladem 11 milionů korun 13 nových bytů. Romové se však do nich již nevrátí.

Praha,
8. 5. 2006

Skupina mladých Romů z Ostravska se odvolala proti únorovému rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, který odmítl jejich stížnost na Českou republiku pro údajnou diskriminaci při vzdělávání. Stěžovatelé nyní chtějí, aby se případem zabýval velký senát štrasburského soudu.



Evropský parlament je znepokojen postavením romských žen v EU

Praha, 1. 6. 2006

Na značnou diskriminaci romských žen v Evropské unii, zvláště pak v nových a v přistupujících členských státech, poukázal se znepokojením Evropský parlament (EP). Konstatoval, že romské ženy patří mezi nejohroženější skupiny a jednotlivce v EU, a vypočítal řadu příkladů jejich nerovnoprávného postavení. Zpravodajka Livia Járóko, Romka z Maďarska, v rozpravě upozornila na případy nucené sterilizace, na předčasná manželství, na slabou sexuální výchovu, na domácí násilí a obchodování se ženami. EP ve schválené zprávě vyzval členské státy, aby romským ženám zajistily adekvátní zdravotní péči a rovnoprávný přístup ke vzdělání, aby účinněji snižovaly příliš vysokou nezaměstnanost a staraly se o zlepšení bytových podmínek Romů. Zpráva žádá Evropskou komisi, aby tlačila členské státy, případně i pokutami, k převzetí protidiskriminačních směrnic EU do národního práva a k jejich důsledné aplikaci.

„Několikanásobná diskriminace a sociální vyloučení Romek uzavírají začarovaný kruh chudoby, do níž se mnohé z nich narodí, a připravuje je o jejich lidskou důstojnost,“ uvedla Járóko. Kritizovala vlády, že nedostatečně vynucují dodržování zákonů zakazujících diskriminaci na základě rasy a pohlaví. Navrhla, aby ve vznikajícím Evropském institutu pro rovné postavení mužů a žen bylo vytvořeno zvláštní oddělení, které se bude zabývat výlučně problematikou romských žen.

Masová demonstrace proti rasismu v Antverpách

Brusel, 26. 5. 2006

Tisíce lidí prošly tiše v hustém dešti po nábřeží řeky Scheldy v Antverpách, aby uctily památku obětí rasistických vražd, které byly spáchány v metropoli Flander před dvěma týdny. Osmnáctiletý skinhead Hans Van Themsche tehdy zastřelil Oulematu Niangaduovou z Mali a dvouletou Belgičanku Lunu Drowartovou, kterou žena hlídala. Zároveň vážně postřílel Turkyni Songül Koçovou. Policii se pak přiznal, že jednal z rasistických pohnutek. Lidé prosili Antverpami v tichosti, bez hesel či transparentů. V čele průvodu kráčely děti v bílém s nápisy „Antverpy v zámruku“ a „Stop rasismu, rozmanitost je realita“. Policie odhadla počet účastníků na 20 tisíc, další se přidávali cestou. Bylo mezi nimi hodně přistěhovalců a převládala bílá barva jako symbol solidarity.



ru pro odškodnění romského holocaustu Čeněk Růžička. Výbor již dlouho usiluje o odstranění vepřů, který stojí na místě bývalého protektorátního tábora pro Romy v Letech u Písku. Růžička také poukázal na to, že peníze na konto by mohli posílat i sami Romové. Sdružení podle něj připravuje vlastní řešení. „Podstata našeho návrhu spočívá v tom, že by se prázdné budovy stávající velkovýkrmny vepřů z původního místa neodstraňovaly, ale přetvořily do pomníku necitelnosti,“ uvedl Růžička. Podle některých odhadů by přemístění farmy mohlo stát i miliardu korun. Premiér Jiří Paroubek v březnu uvedl, že na výkup postačí spíše desítky milionů.

Slovenští Romové se ve větší míře do ČR nechystají

Praha, 26. 5. 2006

„Romové ze Slovenska se v současnosti ve větší míře k odchodu do Česka nechystají,“ řekla slovenská vládní zmocněnkyně pro romské komunity Klára Orgovánová. Podle ní se naopak romská migrace do ČR v posledním období snížila. Na Slovensku žije zhruba 350 tisíc Romů, 150 tisíc z nich pak v nevyhovujících podmínkách v romských osadách. Zprávy o přílivu Romů ze Slovenska se v České republice v posledních letech opakují. Masový příchod očekávaly úřady například po vstupu obou zemí do EU. Tehdejší snížení sociálních dávek na Slovensku, které vyvolalo mezi slovenskými Romy bouřlivé nepokoje, obavy jen přizivilo. Nepříznivé scénáře se však nenaplnily. „Hodnocení migrace slovenských Romů do ČR je přehnané. Je to prostě pohyb za prací a lepším životem, to je úplně v pořádku,“ řekla Orgovánová. Podle ní „není tendence“, aby se počty Romů, kteří směřují do Česka, výrazně zvyšovaly.

Stát by měl zřídit nadaci pro úpravu míst holocaustu Romů

Praha, 25. 5. 2006

Rada pro záležitosti romské komunity doporučí vládě, aby zřídila nadaci či nadační fond, který by měl umožnit pietní úpravu míst romského holocaustu. Základní jmění by do fondu měl vložit stát, další prostředky by se sháněly z jiných zdrojů. O tom, kolik by měl činit vklad státu, rada podle jejího tajemníka Czesława Waleka nejednala. Dodal ale, že o návrhu zřejmě rozhodne až vláda, která vzejde z voleb. Doporučení rady přivítal předseda Výbo-

V Praze byla otevřela výstava o romském holocaustu

minirozhovor s Romanem Rose

Roman Rose, předseda ústřední rady německých Sintů a Romů a ředitel Dokumentačního střediska německých Sintů a Romů v Heidelbergu, přivezl do Prahy putovní výstavu s názvem Romský holocaust, genocida Romů a Sintů a rasismus v dnešní Evropě.

Výstava byla zahájena 25. května a bude probíhat do poloviny července ve Veletržním paláci v prostorách Národní galerie.

Cestou z Prahy k památnému místu v Letech u Písku jsme se Romanem Rose zeptali:

Jak se vám daří v Německu, o němž je známo, že v současné době v něm sílí neonacismus, předávat informace o romském holocaustu? A jaké jste zaznamenal reakce veřejnosti?

Moje rodina zahynula v Ravensbrücku. Cítím povinnost vůči všem obětem romského holocaustu zviditelnit historii. Romský holocaust není tolik připomínán jako Šoa, židovský holocaust. Je důležité, aby romský holocaust byl součástí evropských dějin, psané historie, a byla mu připsána stejná důležitost jako židovskému holocaustu.

Jaký dopad by podle vás měla mít tato putovní výstava?

Protože byla romská komunita vždy více uzavřená a odtržená od bílé společnosti, nevíme přesně, kolik lidí zahynulo v romských vyhlazovacích nebo pracovních táborech, neznáme ani jména, nebo celá jména obětí, vypátrali jsme třeba pouze křestní jméno nebo přezdívkou, která se nějakému dítěti dávala v rodině. V jiných případech zase víme přesně, o koho se jednalo, a poukazujeme na jeho zmařený osud. Je potřeba prezentovat konkrétní osobní příběh člověka, jeho intimitu, dokumenty někoho, kdo byl označen a určen k likvidaci. To je potřeba ukazovat zejména mladým lidem, nastupující generaci. Chci aby moje děti a jejich generační soupeřníci znali svoji historii a věděli, že jejich lidé patří do dějin 20. století.

V nacistických zemích z čistě rasových důvodů zahynulo na půl milionu Romů. Byl jsem letos v létě na otevření muzea v Osvětimi. Je to první stálá expozice, která se věnuje romskému holocaustu v evropském měřítku. Je umístěna v bloku 13 bývalého hlavního, „kmenového“, tábora a její zahájení pořadatelé načasovali na druhý srpen; tehdy uplynulo přesně 57 let od nejhroznější masové vraždy v romských dějinách, kdy během jediné noci zemřelo v plynových komorách v Osvětimi-Březince 2 897 romských mužů, žen a dětí.

Jaký je váš názor na současné problémy s nacismem?



Viděl jsem poslední číslo vašeho časopisu Romano vodi a nechal jsem si přeložit článek o napadení pracovníce úřadu vlády policistou, který zjevně ochraňoval „poklidnou“ demonstraci neonacistů.

V Evropě je sílící neonacismus skutečným celospolečenským problémem. Ve vyspělých demokratických zemích je velký problém postavit neonacistickou stranu mimo zákon a to i například v Německu, kde dodnes nemáme vyřešenu otázku kolektivní viny za druhou světovou válku.

Jak se vám daří prosazovat odškodnění obětí romského holocaustu v Německu?

Důležitost a aktuálnost odškodnění romských obětí není zdaleka takový problém jako ten váš s památníkem v Letech. U nás je demokratická společnost už natolik vyvinutá, že právě principy této vyspělé demokracie umožňují, aby každý hlas byl vyslyšen. To znamená, jakmile vystoupíte například s problematikou romského holocaustu, nikdo nezpochybňuje její závažnost.

Naše výstava v Německu má ministerskou podporu, a například na vernisáž v Polsku přislíbil účast i papež Ratzinger. Do Ruska jedeme na pozvání tamní vlády. Takže prezentace této výstavy má ministerskou podporu Ruska.

Co se děje v Neratovicích?

„Děti jsou ještě ve strašném šoku,“ trochu se mě snaží odradit od návštěvy holobytů v Neratovicích hlas v telefonu patřící vedoucí sociálního odboru Mgr. Marcele Brodilové. Ve čtvrtek 11. 5. zažily děti a jejich rodiče útok neonacistů. Obyvatelé místa útoku, holobytů, jsou převážně Romové. Jde o deset rodin.

Kdo jsou oběti

Nakonec se shodneme s paní magistrkou, že nejlepší bude, když půjdu na kýžené místo společně s doprovodem. „Máme tu výborného sociálního pracovníka, Tomáše Malíka. Je to „bílý“ kluk, vysokoškolák, Romové k němu mají důvěru.“ Paní Marcela Brodilová ještě zdůrazní, jak ji samotnou neonacistický útok zdrtil. „Ti lidé jsou opravdu chudáci. Žijí mezi sebou v klidu, mají pěkné a silné rodinné vztahy.“ Prý je s nimi i dobrá spolupráce. Snaží se pracovat, ne žít jen z dávek. Děti by měly jet na letní tábor, který pro ně připravuje právě zdejší úřad. Paní Brodilová doufá, že rodiče hrůzný zážitek od pobytu dětí na táboře neodradí.

V čem žijí oběti

Tomáš Malík mě čeká u autobusu. Vydáváme se dlouhou ulicí převážně rodinných domků směrem ke Spolaně. Těsně před podchodem pod železnici mijíme hospodu oblíbenou u tamních neonacistů. Po několika stech metrech prosvitne brána Spolany a těsně před ní klasický „papírový“ tesko-barák, jednopodlažní nepodsklepené byvalé provizorium pro stavbaře.



Že jsme na správném místě, potvrdí skupinka jeho obyvatel. Dvě ženy, Romka a „gadžovka“, a muž-„romák“ hledají skupinku mrňat. Ta se spokojeně čvachtají v louži, tedy v přeplněném kanále. „Nech ten kanál,“ marmě odrazuje otec potomka. Během našeho hovoru neustále kontroluje děti,



Kanál před ubytovnou s podezřením na obsah dioxinů

které voda přímo fascinuje.

Kdo jsou útočníci

Hned na uvítanou začnou všichni vyprávět.

„Bylo to hrozné nečekané. Nikdo jim tady nic nedělá, nikdo jim neublíží,“ ještě se strachem v hlase vypovídá paní Martina Ferencová. „V životě bych si jich nevšímala. Naopak, když je uvidím, tak uteču,“ přemítá, proč se právě oni stali cílem útoku.

„Jsou to mladí kluci, kteří si hrajou na siláky,“ vmísí se do hovoru pan Sivák. „Prý to ale nebyli skini. Byla tady tisková mluvčí policie a říkala, že ti útočníci byli z Národních odporu, že to prý nejsou neonacisti ani skinheadi.“

„Když mají na krku vytetováno skins, tak co to tedy je?“ ptá se jen tak paní Martina. „To je věc, která se neměla stát. Ty děti to odnesly hrozně,“ pokračuje jedním dechem.

Dnes, po týdnu, jsou prý na tom konečně lépe; pomoc přišla právě ze sociálního odboru. Paní Martina to potvrzuje: „Včera tu byla paní psychologka. Byla strašně výborná, cítila s námi a moc ji opravdu chválíme. Takovou ženskou jsem ještě nepotkala.“

Příběh hrůzy, vyprávění paní Martiny

Byla jsem doma s manželem a dětmi. Slyšela jsem tady sousedku strašně řvát. Tak jsem vylezla ven a ptám se: „Co se děje?“ Ona křičí: „Okamžitě zalez, zavři se, jsou tu skini.“ V tu chvíli nevíte, co se děje. Vletím nazpátek a volám na manžela: „Volej policii.“ A teď je najednou úplné ticho. Nemohli jsme v té rychlosti najít klíče. Čekali jsme v hrůze, co se bude dít. Manžel si vzal děti do náručí, uklidňoval je. Tušili jsme, že bude zle. Ale báli jsme se vylézt. Nevěděli jsme, kolik jich tady je. Pak začaly rány, řinkot skla, nadávky: černý huby, zabijeme vás. Děti hrozně bre-

čely, snažili jsme je utiřovat, ale ony samy cítily, že my máme strach. Báli jsme se, že se jim, těm skinům, podaří vylomit dveře a mříže. To by byl zřejmě náš konec.“ A doplní: „Musíme uznat, že nás také zachránil naprosto profesionální zásah policie.“

Nikomu nepřekáží?

„My jsme pořád tady. Do žádných hospod nechodíme, máme tady krám za rohem. Nechceme nikoho provokovat,“ zpovídá se pan Sívák. Ptám se na práci a předpokládám, že jsou jako většina Romů nezaměstnaní. „Práci máme,“ vyvádí mě z omylu. „I když jen brigádně, ale naštestí je. Děláme!“ hrdě doplňuje i za ostatní zdejší muže. Pracují samozřejmě manuálně, většinou jde o kopáčské práce. Pak ještě vysvětlí: „Já bych samozřejmě raději pracoval normálně v pracovním poměru. Ale jsem Slovák, bydlím tady deset let, mám tady rodinu. Nikdo mě nezaměstná. Co mi zbývá, než dělat takovýmto způsobem. Vydělat peníze prostě musím. Když mě nějaký podnikatel – cigán – k sobě vezme do podniku, tak za mě stejně nebude platit sociální a zdravotní pojištění. Pak mi přijde nějaký dluh. Pracuju rád. Já doma sedět nebudu!“

Strach z budoucna

„Teď přišli tři kluci, a nikdo se jim nepostavil. Tak mohou beze strachu přijít zase,“ chvíli přemýšlíme společně, jak se dá podobným útokům zabránit. Romové jsou skeptičtí: „Možná že toto napadení bude posuzováno jako přestupek, protože vlastně k žádnému fyzickému ublížení nedošlo. Rozmlátili jen pár oken a k smrti nás a hlavně naše děti vyděsili. Škoda je asi sedmáct nebo osmáct tisíc, na jednoho tedy tak pět tisíc, to je pro ně nic.“ Až když pan Sívák vypráví dál, dochází mi, co všechno se mohlo stát. „Oni mi trhali mříže. Naštěstí se jim to nepodařilo. Když jsme se sem nastěhovali, tak jsem se chtěl těch mříží zbavit, protože jsem si připadal jako v kriminále. Ale teď zaplat pámbů, že tam jsou. Co by se stalo, kdyby tam vlezli, nevím. Já jsem tam měl v tu chvíli osm malých dětí, z toho jedno miminko. Kromě mých pěti tu jsou na návštěvě ještě tři sestřiny děti. Nejde o dospělé, my se nějak ubráníme, jde o ty děti,“ říká pan Sívák. „Teď mají strach chodit do školy.“ Ženy jsou ale vděčné za to, že se jejich mužští neprali: „Kdyby se naši mužští dali vyprovokovat, tak by to bylo daleko horší.“

Exkurze po holobytech

Děti zatím využily chvilkové rodičovské nepozornosti a v louži-kanálu, v té špině,



Děti se bojí chodit do školy, jsou stále vyděšené

se prostě vykouply. „Honem se jdeme umýt,“ vyděsily se matky.

Myti robot je zároveň příležitostí prohlédnout si ubytovnu. Hned za dveřmi je sociální zařízení. Díky ucpaným kanálům je tam ale velké brouzdaliště.

Zato kuchyňka je vzorně uklizená. „Ta kuchyň naprosto nestačí. Je to malé. Je společná pro deset rodin,“ provází mě paní Ferencová. Uprímně řečeno, moc si nedokážu představit zdejší nedělní firmol.

Na dlouhé chodbě můj kočárek se spicím miminkem. Je to nejmladší potomek pana Síváka a jeho družky Jany Ferencové. Na konci chodby, v jejich bytě, tedy v jedné místnosti, čekají další čtyři.

Žádné rozházené hračky, snad je ani nemají. Je tu vzorně uklizené, tradiční umělé květiny zdobí sedací kout. U okna je palanda. „Nikdo na ní teď nechce spát,“ oduší na mou otázku pan Sívák. Ukáže také na stůl. „Pod ten se děti schovaly. To je také zachránilo před sklem, když nám rozbili dlažebními kostkami okna.“

A jeho družka doplní obraz té hrůzy: „Celá ubytovna byla bílá. Oni strhli hasicí přístroj a celé to tu postříkali.“

Pan Sívák odhrne závěs u okna. „Podívejte se, jak se snažili vylomit mříže. Naštěstí jsou pořádně upevněné.“

Holobyt není byt

Řeč sklouzne k bydlení.

„Byli jsme neplatiči. Tak nás dali sem. Teď platíme, snažíme se splácet i dluhy. Už dost nás to vytrestalo, že musíme bydlet takto. Ale nemusíme ještě trpět tohle násilí!“ smutně konstatuje pan Sívák. „Platíme za jednu místnost tři tisíce čtyři sta. Jsme tu dva dospělí a pět malých dětí. Teď nám přišlo za vodu dalších devět tisíc. Když nám topili ze Spolany, nic jsme nedopláceli, spíš nám vraceli.“

Jak se dá žít v této ubytovně v zimě, si nedokážu představit. Jak se mohou odtud kdy dostat, už vůbec ne.

„Náš Patrik má Downův syndrom,“ ukáže pan Sívák na čtyřletého kluka. „Potřebuje rehabilitaci, cvičení. Tady v tom prostředí je to těžké.“

I u další rodiny, také Ferencových, je vzorně uklizené. Pozdě si uvědomím, že doma nechodí v botách. Za nepřezutí se omluvím.

„To nevadí, já to hned setřu. Proti tomu, co jsem tu uklízela po té noci, tohle nic není,“ usměje se paní Miluše.

Jedy nejen Neratovic

Loučíme se. Ohlédnu se směrem ke Spolaně. Na tomto místě jsem před pár lety byla s Greenpeace, odebírali tu vzorky na dioxiny. I vedení Spolany tehdy přiznalo velkou zamořenost, nicméně dosud k sanaci blízké haly nedošlo. Je víc než pravděpodobné, že voda, která stojí v kanále, něco toho svinstva obsahuje. Ostatně, vedlejší ulice se jmenuje Jedová.

Cestou k autobusu můj pizzerii. Prý v ní pracuje jeden z útočníků. Je tam možná i v tuto chvíli. Policisté sice všechny tři neonacisty chytili, ale po výsledku je pustili; budou vyšetřováni na svobodě. Jak velký trest je čeká, je otázka. Vedoucí policejního oddělení v Neratovicích major Martin Žebro má za to, že útočníci budou řádně souzeni a odsouzeni. Trestných činů s rasovým podtextem již bylo mnoho, některé skončily i zabitím. Ale ani v těchto případech nepadly exemplární tresty.

V Neratovicích je poměrně silná neonacistická skupina. Je spíše zázrak, že tam dosud k žádnému většímu útoku nedošlo. Proč zaútočili právě nyní?

Odvahu jim jistě dodal nejen povolený, ale i důkladně policejně střežený prvomájový pochod Prahou. Připomínám, že tam při poklidné protestní demonstraci proti pochodu zmínil policista Kateřinu Jacques, vrchní ředitelku sekce pro lidská práva a rovné příležitosti Úřadu vlády ČR. Součástí její práce je právě ochrana Romů v České republice.



Malý Patrik je postižený, ale veselý a snaživý dítě. Potřeboval by rehabilitaci a život bez strachu.

Velké strany by měly nabídnout Romům volitelná místa na kandidátkách

Poslední měsíce jsme si zvykli žít mezi otazníky vznášejícími se nad tím, kudy se česká politika bude následující čtyři roky ubírat. V televizních debatách se střídali zástupci politických stran, stránky deníků plnily předvolební hesla a vzájemná osočování a posléze kampaň dorazila i do ulic. Předvolební boj vyvrcholil ve dnech 2. a 3. června, kdy měli Češi možnost spolutrohodnout o tom, kdo a jak tuto zemi povede dál. O dění kolem voleb jsme si povídali s publicistou a bývalým ředitelem politického odboru Kanceláře prezidenta republiky Václava Havla **Jiřím Pehe**.

Při nedávných volbách přišlo svůj hlas do urny vhodit 64 procent Čechů, což je o 6 procent více než při volbách do Poslanecké sněmovny před čtyřmi lety. Předvolební průzkumy přitom s takovým zájmem nepočítaly. O čem podle vás oněch 64 procent svědčí?

V evropském průměru je to účast průměrná, v českém lepší než minulá, ale horší než předminulá. Nevidím to jako něco výjimečného. Důvody zvýšení jsou dva nebo tři. Za prvé, v posledních volbách zůstala spousta lidí doma, neboť byli skutečně otráveni opoziční smlouvou a měli pocit, že se stejně nemůžou nic změnit, protože je politika zabetonovaná. Druhý důvod je agresivní a ostrá volební kampaň, která prý spoustu lidí odpuzuje. Nakonec paradoxně možná i spousta lidí nabudila, aby šli volit. Třetí faktor, který se nedá vyloučit v českých poměrech s velkou tradicí chalupářství, je počasí. Tentokrát bylo nesmírně příznivé, protože nebylo ani horko, aby lidé jezdili na chalupy, ani velká zima, aby nebyli schopni ujit těch sto dvě stě metrů od svého domu k volební místnosti.

Výsledky voleb nakonec dopadly neobvykle, a sice stejným poměrem levice a pravice. Jaké možnosti se nabízejí v okamžiku, který mnozí nazývají „patovou situací“?

Řekl bych, že patový výsledek tady byl vždy od roku 1996. V české politice tedy není ničím novým a je zapříčinován kombinací dvou věcí: poměrným volebním systémem a existencí nereformované komunistické strany, která zabírá šestinu až pětinu křesel v parlamentu a nemá žádný koaliční potenciál. Absolutně odmítám řeči o tom, že je to politická či ústavní krize. Měli jsme to tu již několikrát a nikdy to nebyla žádná krize. Nakonec se to vyřeší nějakými dohodami nebo případně předčasnými volbami. Ale ani předčasné volby nutně ještě neznamenají politickou krizi.

Myslím si, že jediné reálné a stabilní řešení je velká koalice, aritmeticky to totiž jinak nevychází. Ta pak může mít dvě tváře. Buď může být koalice složená z politiků a to i ve vládě, nebo může jít o velkou koalici, kterou budou reprezentovat ve vládě úředníci, tak jak to navrhuje ČSSD. Myslím si ale, že pokus Mirka Topolánka složit vládu ze tří stran, tedy menšinovou, nemá velké šance na úspěch.

Zmínil jste předčasné volby. Nakolik by pak byla reálná situace, kdy by se volební boj soustředil hlavně mezi ODS a ČSSD, čímž by mohly být ze hry vyřazeny malé strany, jakou je např. Strana zelených, která v těchto volbách slavila po 17 letech historický úspěch?

Je to skutečně tak. Pokud by se opakovaly volby krátce po těchto, pak by druhá volba lidí byla taktická. To znamená, že by na tom skutečně dále získaly velké strany. Lidé by se tak snažili rozlomit současný pat tím, že by např. mnozí z těch, kteří hlasovali pro Stranu zelených, nyní hlasovali buď pro ČSSD, nebo ODS. Možná by se to dotklo i KDU-ČSL.



Jiří Pehe

Pokud se však vládu podaří sestavit a nebude tak důvod k předčasným volbám, jaké bude postavení Strany zelených ve vládě a jakou roli na politické scéně může hrát?

Zelení jsou ve velmi těžké situaci, protože jde o stranu, jejichž tradiční identita je spíše levicová. Shodou okolností se nyní nachází v situaci, kdy má vyjednávat o vládě pravého středu. To nyní začíná činit problémy, protože část členů Strany zelených z Jihočeského kraje se ozvala, že by preferovala odchod do opozice. A to ze zcela logických důvodů, protože více méně levicová strana, která by byla ve vládě s ODS a s lidovci, si může u svých voličů uškodit. Druhá věc, která stojí za povšimnutí: Strana zelených je poměrně nečitelná a není vlastně jasné, zda to nejsou ve skutečnosti dvě strany v jedné a jakou míru kontroly má nad ní a nad skupinou poslanců Martin Bursík. Musíme si tedy počkat. Já si myslím, že není velmi stabilní, a i kdyby koalice s ODS a lidovci měla většinu sto jednoho či sto dvou hlasů, i tak to bude velmi nestabilní vláda.

Vraťme se nyní k době těsně kolem konání voleb. Pár dní před nimi prezident republiky Václav Klaus nevybíravě kritizoval způsob vládnutí premiéra Jiřího Paroubka a následně po volbách, aniž by byly sečteny hlasy ve všech městech, již gratuloval předsedovi ODS Mirku Topolánkovi. Jak hodnotíte toto chování prezidenta?

Jeho chování je samozřejmě politicky kontraproduktivní, protože prezident by měl v těchto situacích počkat na výsledek voleb a měl by se také chovat více nadstranicky. Na druhé straně všichni víme, že Václav Klaus nadstranický prezident není. Je čestným předsedou ODS a jako takového ho také zvolili. Ke zvolení mu dopomohly ČSSD a rovněž KSČM. Takže se nikdo nemůže divit, jak se chová. Spíš by byl malý zázrak, kdyby to tak nečinil.

To, co mně víc vadí na prezidentu Klausovi, není tedy toto, protože to bylo před

vidatelné. Mě osobně vadí určitá nekonzistentnost. Když např. padla Špidlova vláda, Klaus dokonale politicky vykoupal Stanislava Grosse tím, že odmítl přijmout menšinovou vládu. Gross mu pak musel přinést podpisy všech poslanců nově formované koalice, aby mu ukázal, že má většinu. Ve světle tohoto by bylo velmi nestandardní, kdyby dnes prezident nepožádal o totéž pana Topolánka, který však nemá většinu oné tříčlenné koalice. Pokud teď menšinovou vládu prezident přijme, budu to považovat za velmi nestandardní krok z jeho strany. On sám si totiž vytvořil určitý standard a tvrdil, že ho chce vždycky následovat. V několika rozhovorech před volbami také tvrdil, že nepřijme menšinovou vládu.

Diplomatické chování postrádal rovněž premiér Paroubek, který si krátce po zveřejnění výsledků stěžoval na předvolební praktiky a neváhal užít přirovnání k Únoru 1948.



Panu Paroubkovi podle mě neodpuštělně ujely nervy. On je ten typ člověka, který by udělal lépe, kdyby si v určitých situacích dal čas, než něco řekne. Emoce u něj převládá nad racionální složkou a podle mě jeho výroky byly právě emocionálním úletem. To by se však politikům na nejvyšší úrovni nemělo příliš často stávat, protože to pochopitelně vyvolává otázky o jejich schopnosti řídit zemi. Myslím si, že přirovnání těchto voleb k Únoru 48 a vůbec zpochybnění voleb bylo od něj velmi nešťastné. Na druhou stranu musím říci, že chápu jeho rozhořčení související s tím, že se stal těsně před volbami předmětem nevybíravých útoků, nepodložených a někdy opravdu sprostých obvinění a že měl potřebu to nějakým způsobem sdělit veřejnosti. Vybral si k tomu ovšem nejmenší vhodný moment. Politici ve vyspělých demokraciích po volbách vystoupí, civilizovaně poděkují svým voličům, poblahopřejí soupeři a řeknou: Co bylo, to bylo. Teď budeme odpovědně jednat o složení nějaké vlády. On to bohužel neudělal.

Mohlo by toto „klopýtnutí“ ovlivnit pozici ČSSD v možném předčasném volebním boji?

To je otázka, na jejíž odpověď si musíme počkat do chvíle, až uvidíme první průzkumy veřejného mínění. Vidím ale dvě možné tendence. Za prvé, spousta voličů volila Paroubka a sociální demokracii navzdory těm útokům. Určitě jsou to z velké části lidé, kteří také byli do určité míry rozhořčení zmíněnými útoky a pravcovou propagandou některých deníků a médií. Možná Paroubkovi prominou ten tón, ale pokud jde o podstatu toho, co řekl, pak s ním budou v podstatě souhlasit. Dále tu může být malá skupina voličů, kteří tím budou odpuzeni a řeknou si, že sociální demokracii bych volil, ale s Paroubkem v čele už ne. I to je docela dobře možné.

I v těchto volbách se tvrdě bojovalo o každého voliče. Jistou početnou základnu tvoří i Romové. Podle některých politologů však nejde o zajíma-

vou skupinu, a to pro jejich nejednotnost a neochotu volit. Souhlasíte s tímto tvrzením?

Romové skutečně jsou politicky nejednotní a z průzkumů se též jeví, že k volbám příliš nechodí. To ovšem neznamená, že by měli být pro politiky nezajímavou skupinou. Politici přece mají určitou odpovědnost vůči celistvosti společnosti a vůči pozdvižení některých handicapovaných menšin, které nejsou ve společenském měřítku de facto rovnoprávné. Společnost je totiž proti nim nastavena tak, že trpí nejružnějšími handicapy. Myslím si, že by bylo od politiků čestné, aby se nevymlouvali na to, že Romové nemají zastoupení proto, že nevolí nebo se nedokážou zorganizovat. Naopak by měli romským kandidátům nabídnout volitelná místa na svých kandidátkách. Je tady totiž menšina, která má ve společnosti několik set tisíc členů, kteří by měli mít zastoupení v parlamentu.

V systému poměrného zastoupení je tedy povinností každé strany nabídnout na volitelném místě místo romským kandidátům a to bez ohledu na to, jestli se Romové dokážou zorganizovat nebo zda chodí k volbám. To samo o sobě je gesto. Politické zastoupení třeba prostřednictvím velkých stran jim může pomoci v emancipaci.

Romové v politice by jistě byli pro romskou menšinu přínosem. Jakým způsobem však onoho stavu dosáhnout?

Já to vidím jako otázku pozitivní politické diskriminace, která by u nás měla platit. Ve Spojených státech coby superliberální zemi platí pozitivní diskriminace. Samozřejmě je to vybočení z filozofie liberalismu, ale nesmírným způsobem to pomohlo černošské menšině v USA vytvořit mluvčí, přijímat lidi na univerzity atd. Tato akce jim pomohla vytvořit jejich vlastní střední třídu, lidi, kteří najednou byli sociálně natolik privilegiováni, že za celou skupinu mohli mluvit a bylo jim nasloucháno. Tuto možnost samozřejmě lidé žijící v ghettech nemají.

A je na pozitivní diskriminaci česká společnost zralá?

Česká společnost by se k tomu stavěla hloupě. Přesně tak, jak se stává k podobným věcem. Slyšeli bychom nekonečné množství „tirád“ o tom, jak to není demokratické, liberální, takové či onaké. Jako by de facto pozitivní diskriminace neexistovala v celé řadě oblastí stejně. Samozřejmě děláme věci, kterými pomáháme handicapovaným lidem, dětem, starším lidem. Kdybychom tedy chtěli být důslední, tak jim řekneme: postarejte se o sebe. Vždyť jsme liberální společnost, každý má stejné podmínky!

Myslím si, že moderní solidární společnost má povinnost pokusit se pomoci lidem, kteří nemají stejné startovací podmínky a nemají hlas ve společnosti. Samozřejmě můžeme najít tisíc argumentů, proč to neudělat, ale výsledkem potom je, že máme menšiny, které jsou zahrnuty do ghetta fyzických i ideových a necítí se být součástí společnosti. To vždycky vytváří problém.

Podle mě je to chyba. První symbolický krok se mohl udělat tím, že by některé velké strany nabídly romské minoritě volitelné místo na kandidátce.



KOMENTOVANÁ UDÁLOST:

Volby jsou za námi, vláda stále ještě nejasná... tak by se stručně dal charakterizovat stav, ve kterém se nyní, pár týdnů po volbách do PS PČR, ocitá naše země. Téma navýsost sledované, aktuální, více než důležité pro kohokoliv z nás. Natolik, že mu nejen zasvěcujeme komentovanou událost, ale rozšiřujeme ji z tradiční dvoustrany na třístranu. Navíc se tentokrát mění její podoba. Nikoliv pouze komentář, anketa mezi náhodnými chodci a diskusní fórum doplněné hlasováním na stránkách www.romea.cz, ale také prostor pro zodpovězení dotazů stranám, které se tentokrát do horní komory českého parlamentu probíjaly. Chybí pouze KDU-ČSL, jejíž předseda Milošlav Kalousek je podle slov tiskového mluvčího strany Ondřeje Jakoby natolik vytížený politickými jednáními, že čas na zodpovězení námi zaslanych otázek si najde až někdy jindy. Uvidíme, stejně jako to, zda se nakonec Mirku Topolánkovi a jeho politickým kolegům vládu sestavit podaří, na jak dlouho a v jakém složení.



ČSSD
– Jiří Paroubek
předseda

Co říkáte tomu, jak si vaše strana vedla ve volbách?

S výsledkem voleb jsem velmi spokojen, neboť sociální demokracie získala důvěru více než 32 % voličů, tedy téměř jednoho a tři čtvrtě milionu lidí. A to považuji za úspěch a voličům tímto děkuji. Situace se ovšem vyvinula tak, že ve sněmovně jsou síly levice a pravice zcela v rovnováze.

V případě, že se ODS podaří sestavit vládu, počítáte s rolí opozice?

Samozřejmě však respektujeme, že volby vyhrála ODS, a pokud se jí podaří sestavit vládu, jsme připraveni jít do opozice. Ale politická jednání jsou teprve na začátku a já nyní neumím předvídat, jakým směrem se situace vyvine.

Počítáte v budoucnu se zapojením Romů do činnosti vaší strany?

Ohledně Romů na našich kandidátkách platí, že naše strana je otevřena každému, kdo má blízké politické názory a vidění světa jako sociální demokracie. A to platí pro úplně každého, ať je jakékoliv národnosti. Já osobně mohu říci, že bych velmi přivítal zapojení některých romských představitelů do aktivní politiky v rámci sociální demokracie. Naše strana klade velký důraz na oblast lidských práv a práv menšin a jsem přesvědčen, že i v tomto ohledu by mnozí Romové měli pro naši politiku velký přínos. Bude-li tedy tyto řádky číst někdo z Romů, kdo o vstupu do politiky uvažuje, je vřele vítán.



ODS
– Mirek Topolánek
předseda

Co říkáte tomu, jak si vaše strana vedla ve volbách?

Z pohledu počtu hlasů je to fantastický úspěch, to vítězství nemá v historii ODS obdoby. Dva miliony hlasů je neskutečný výsledek. Já jsem na to hrdý. Ale to, že volby nakonec skončily patem, mě samozřejmě nemůže těšit. My teď musíme ten výsledek zhodnotit tak, jak nám volební matematika dává šanci.

Předpokládáte, že se vám podaří sestavit vládu?

Vítězem jsme my, mandát máme nebyvale silný. Naše snaha sestavit vládu se stranou lidovou a se zelenými byla dlouhodobě deklarována už před volbami. A teď záleží na tom, jestli sociální demokraté uznají svou prohru, uznají náš mandát a zda se budou chovat konstruktivně, nebo destruktivně. O to se nyní hraje. Pokud takového vývoje nebudou schopni, bude se to táhnout v měsících, ale jsem připraven i takto trpělivě ta vyjednávání vést.

Počítáte v budoucnu se zapojením Romů do činnosti vaší strany?

Naše strana je otevřena všem občanům České republiky bez rozdílu. Uvítáme každého, komu jsou blízké liberálně konzervativní myšlenky, na kterých je ODS postavena. Navíc celá řada Romů je již dnes členy, a dokonce zastupiteli za ODS v obcích.



KSČM – Monika Hoření
tisková mluvčí

Co říkáte tomu, jak si vaše strana vedla ve volbách?

Přes velice nekorektní kampaň, kterou vedla česká pravice především proti KSČM s cílem eliminovat nejdůležitějšího protivníka, přes „podpásovky“ všeho druhu včetně porušování zákona (např. v Moravskoslezském kraji tamní ODS šířila těsně před volbami lživé letáky, čímž se dopustila šíření poplašné zprávy) komunisté dokázali, že se s nimi jako s třetí nejsilnější stranou v ČR musí počítat. Pravice a její pomahači v médiích tvrdí, že KSČM pohrála. Není to pravda. Žádná jiná strana by nevydržela takovou masivní podlou kampaň, která měla na řadu voličů zastrašující účinek. Navíc naši voliči – a k tomu máme důkazy – dočasně přešli k ČSSD, aby to byl právě Jiří Paroubek, kdo by sestavoval vládu. Respektujeme výsledky voleb, i když máme desítky důkazů o tom, jakým nečestným způsobem ODS zvítězila.

Počítáte do budoucna se zapojením Romů do činnosti KSČM?

Naše strana to byla, která měla v 90. letech romského poslance Bodyho. V současné době se nám, bohužel, nepodařilo do sněmovny nominovat zástupce Romů. Pro komunální volby však s Romy počítáme. Nic nebrání tomu, aby se naši romští spoluobčané aktivně zapojili i do politiky KSČM a skrze ni do komunální politiky. Bylo by však žádoucí, aby se romští aktivisté sjednotili ve svých zájmech a cílech. Ve volebním období 2004–2008 kandidovali na kandidátce KSČM do krajských zastupitelstev minimálně tři Romové. A samotná strana (KSČM) se ve své politické práci čas od času zabývá romskou problematikou cíleně. Připomenu vám z poslední doby celodenní konferenci věnovanou romské problematice, kterou v dubnu v Rokycanech pořádal pod záštitou levicové frakce Sjednocené evropské levice/Severské zelené levice europoslanec KSČM Milošlav Ransdorf, případně pražské zasedání předsednictva zmíněné frakce, na němž europoslankyně Věra Flasarová (KSČM) referovala o postavení romských žen v Česku, což je téma, kterému se paní europoslankyně cilevědomě věnuje i ve Výboru pro práva žen a rovné příležitosti Evropského parlamentu.



SZ – Martin Bursík
předseda

Co říkáte tomu, jak si vaše strana vedla ve volbách?

Jsem velmi spokojen s procentním výsledkem, i když způsob přepočítávání hlasů na mandáty byl pro Stranu zelených velmi nepříznivý a myslím, že vůči menším stranám není zcela spravedlivý. Hlavně jsem ovšem rád, že v tvrdé a misty nefér kampani si Strana zelených udržela věcnost a noblesu. Nikoho jsme neskanalizovali, nedopouštěli se „podpásovek“.

Jaká bude pozice vaší strany po jejím historicky prvním úspěšném vstupu do Poslanecké sněmovny ČR?

Se šesti poslanci to nebudeme mít lehké, ale při těsném výsledku voleb i šestičlenný tým bude hrát důležitou roli. Zatím vyjednáváme s vítězem voleb, který nás k jednání vyzval. Nemohu předjímat, jak rozhovory dopadnou, ale mohu říci, že Strana zelených se bude snažit uplatnit maximum ze svého programu, aby dostala slibům daným voličům. Kdyby se nám nepodařilo přesvědčit případné koaliční partnery o našich programových prioritách, zůstali bychom v opozici.

Počítáte v budoucnu se zapojením Romů do činnosti vaší strany?

My bychom rádi zapojili Romy do činnosti strany už dříve. Vyjednávávali jsme s několika z nich o místech na kandidátkách a podotýkám, že to byla místa volitelná. Bohužel jsme se nedohodli a mrzelo nás to. V těchto volbách jsme byli jedinou politickou stranou, která měla na kandidátce alespoň jednoho Roma, i když na místě nevolitelném. Velmi doufám, že v létě, kdy se budou připravovat kandidátky pro pražské, senátní a komunální volby, se nám podaří najít více Romů, kteří budou mít o veřejnou činnost zájem a zapojí se do politiky Strany zelených.

KOMENTOVANÁ UDÁLOST:

Volby 2006

Máme za sebou volby do Poslanecké sněmovny, které měly rozhodnout o tom, kam bude Česká republika směřovat. Jestli dále bude vládnout ČSSD, nebo voliči obrátí kormidlo doprava a pošlou do Strakovy akademie ODS. V době, kdy nás časově tlačí uzávěrka tohoto čísla, je jasné pouze jedno: ODS sice vyhrála volby, ale sestavit stabilní vládu pro ni nebude nikterak jednoduché. Levice (ČSSD, KSČM) a pravice (ODS, KDU-ČSL, Strana zelených) mají naprosto stejný počet křesel v Poslanecké sněmovně. Možná se mýlím a v době, kdy tyto řádky čtete, se to Mirku Topolánkovi podařilo za pomoci některého „přeběhlíka“ z levicového tábora. Nebudu se tedy pouštět do spekulací budoucího vývoje sestavování vlády a podíváme se na právě proběhlé volby trochu z jiného úhlu.

Volby podle mého názoru přinesly tři pozitivní momenty.

Za prvé je to bezesporu vysoká volební účast. Přes 64 procent, to čekal málokdo. Neskromně se musím přiznat, že jsem před volbami tipoval účast 65 procent, vycházející z toho, že takovou volební mediální masáž Česká republika před volbami v historii nikdy nezažila. Vyhrocená a místy až nechutná kampaň dvou nejsilnějších stran vyburcovala zřejmě i zapřísažlé nevoliče. Těžko říci, jaká byla účast Romů, ale pokud si vezmeme jako příklad mostecké sídliště Chanov, byla volební účast velmi malá. Z celkového počtu 919 zaregistrovaných voličů jich k urnám přišlo 113, což představuje volební účast něco přes 12 procent. Při takto těsném volebním výsledku je opravdu každý hlas rozhodující a je škoda, že Romové jasné neukázali, že o jejich hlasy by politickým stranám mělo stát za to bojovat.

Další pozitivním momentem letošních voleb je ztráta, kterou utrpěli komunisté. I přesto, že část této ztráty jde na vrub vyšší volební účasti, je jasné, že komunisté oproti minulým volbám dostali zhruba o 200 tisíc hlasů méně.

Třetí pozitivní výsledek letošních voleb spočívá v tom, že voliči nedali své hlasy extremistickým stranám, ale naopak dostali do sněmovny stranu, která se zasazuje o dodržování lidských práv a o práva menšin, tedy alespoň její značná část. Extremistická Národní strana, která se mediálně zviditelnila v lednu 2006, když si na mušku vzala bývalý romský koncentrační tábor v Letech u Písku, utrpěla volební debakl. Zloba, nacionalismus a extremismus paní Edelmannové úspěch neslavil a 0,17 procenta znamenají opravdu potupnou porážku. Kateřina Jacques, která se dlouhodobě angažuje za zrušení páchnoucího vepřína na místě bývalého koncentračního tábora v Letech u Písku, kandidující za již zmíněnou Stranu zelených, získala naproti tomu 6 926 preferenčních hlasů, a přeskočila na pražské kandidátce dokonce i předsedu strany Martina Bursíka. Díky přepočtu volebních hlasů na počet křesel ve sněmovně, který výrazným způsobem nahrává větším stranám, získali zelení pouhých šest poslanců. Nejsilnější ODS stačilo na jedno křeslo pouhých 23 tisíc voličů, zatímco nejslabší, tedy právě Strana zelených, potřebovala na jednoho poslance 56 tisíc voličů.

Kdo podrobně četl volební lístky, které mu přišly domů, mohl zjistit, že některé strany již nyní obsadily své kandidátky Romy. Bylo jich však stále málo a především se dostali na nevolitelná místa. Možná se v příštích volbách konečně už dočkáme po dlouhé době i Roma nebo Romky na místě volitelném, a tudíž jeho šance prosazovat některé návrhy přímo v PS PČR naberou reálných rozměrů. Zatím k takovému radikálnímu kroku bohužel neměla odvahu ani Strana zelených.

Zdeněk Ryšavý



Názory čtenářů našich stránek:

ANKETA NA WWW.ROMEA.CZ

Podaří se sestavit ODS vládu?



Ano 13 %

Ne 87 %

ANKETA NA WWW.ROMEA.CZ

Jste spokojeni s výsledkem voleb?



Ano 14 %

Ne 86 %

Připravil: Tomáš Bystrý

**Alois Škop,**
62 let, důchodce

Abych řekl pravdu, z vítězství ODS ve volbách moc nadšený nejsem. Byl jsem pro vládu sociálních demokratů. Samozřejmě, že jsem se zúčastnil voleb, volil jsem ČSSD. Pan premiér Paroubek mi přijde daleko sympatičtější než Mirek Topolánek z ODS. Jsem ale přesvědčen o tom, že vládu ODS sestaví.

**Marie Lolová,**
69 let, důchodkyně

Volby mě zklamaly! Myslím si, že pro nás Romy by byla vhodnější vláda Jiřího Paroubka. ODS bude všechno akorát zdražovat. Jestli pan Topolánek sestaví vládu, na to skutečně nedokážu odpovědět. Podle mého mínění půjde vláda ODS ve prospěch akorát velkým podnikatelům. Podle mě půjdou všeobecně ceny hodně nahoru.

**Nikola Kondášová,**
15 let, studentka

Ačkoli ještě nemohu být voličem jakékoliv politické strany, politika mě sama o sobě zajímá. Kdybych mohla volit, určitě bych volila občanské demokraty. Členové ODS neměli jistě tolik skandálů jako právě mnozí sociální demokráte.

**Jolana Demeterová,**
57 let, asistentka

ODS by vládu jistě měla sestavit. Jejich vítězství ve volbách se dalo čekat už podle jejich preferencí těsně před samotnými volbami. Osobně jsem ráda, že občanská demokráte v letošních volbách zvítězili. Sama jsem je volila. Zamlouval se mi jejich volební program.

**Ondřej Svoboda,**
18 let, student

Letos jsem poprvé volil. U nás je problém v tom, že máme jen dvě nejsilnější politické strany. Proto jsem také nemohl volit nějakou malou politickou stranu, která mi je z hlediska volebního programu nejbližší, protože stejně si hlasy rozdělí ty nejsilnější. Volil jsem ČSSD a v nové vládě by měli být i její členové.

**Václav Pinc,**
57 let, údržbář

S vítězstvím ODS ve volbách jsem samozřejmě spokojený. To ale nemá žádný smysl, kdo vyhrál či nikoliv. Obávám se toho, že občanská demokracická strana není sama schopna nic pro český stát udělat. Obyčejní lidé do toho vůbec nevidí, je to všechno o penězích, o kterých se nám ani nezdá.

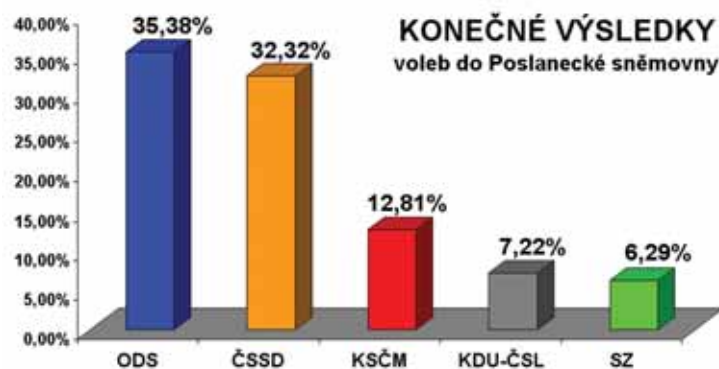
Volby do Poslanecké sněmovny ČR

2006

VOLEBNÍ ÚČAST



GRAFIKA: Romano vodí



GRAFIKA: Romano vodí

ROZDĚLENÍ MANDÁTŮ



GRAFIKA: Romano vodí

Jak se v Evropě učí o holocaustu

Praha, 25. 4. 2006

Vzdělávání o holocaustu naráží v řadě zemí na nedostatek způsobilosti na straně učitelů, nedostatek výukových materiálů a na politické překážky. Novinářům to řekl Gunnar Mandt z řídícího výboru pro vzdělávání Rady Evropy. Zástupci zhruba třiceti zemí Rady Evropy a zemí Evropské kulturní konvence pokračovali v diskusi o vzdělávání mladé generace o problémech holocaustu v Praze.

„Politickou překážkou je například to, že výuka o genocidě není někde součástí učebních osnov. Jednotliví učitelé a školy ji pak musejí zpracovat do výuky sami,“ řekl Mandt. Problém je podle něj i na straně pedagogů, kteří nemají dostatek znalostí a povědomí o tom, jak o holocaustu učit. Rada Evropy pořádá semináře jak pro učitele, tak i pro lektory, kteří pedagogy připravují. Na mnoha místech je podle Mandta problém i s výukovými materiály. „Připravujeme a poskytujeme některé materiály, nicméně je třeba, aby si to vzaly za své jednotlivé státy,“ uvedl Mandt. Podle Václava Havla, který na semináři promluvil, nestačí jen holocaust připomínat; je nutné ho neustále promýšlet. „Společnost ztrácí vnější mravní řád, kterému všichni rozumíme. Za této situace

jsou tyto holocausty, jak Arménů, Židů či souostroví GULAG, tyto velké katastrofy, zruční, ale svým způsobem srozumitelným produktem moderní dvojsmyslné civilizace,“ řekl. Odpovědnost za genocidy je pak podle něj společným problémem všech lidí a ne jen některých národů. Nebezpečnější než sympatizanti neonacistických hnutí jsou podle Havla spíše projevy netolerance a skrytého fašismu. „Poznává se podle toho, že například odděluje lepší koncentrační tábory od horších, že naznačuje, že některé koncentrační tábory ani tak moc koncentrační nebyly. Poznává se podle rezervovaného vztahu k menšinám nebo vztahu k jinak sexuálně orientovaným,“ řekl Havel. Podle ministryně školství Buzkové stát vzdělávání o holocaustu podporuje. Financuje například vzdělávací semináře Jak učit o holocaustu, které od roku 2001 absolvovalo zhruba 1700 učitelů. Podpořil také několik publikací a učebních materiálů, které dětem zprostředkovávají problém genocidy Židů a Romů za druhé světové války.

Romové jsou ve vzdělávání výrazně znevýhodňováni

Vídeň, 3. 5. 2006

Evropské středisko pro sledování rasismu a xenofobie (EUMC) vydalo zprávu zaměřenou na situaci Romů a kočovníků (travellers) ve vzdělávacích systémech v celé Evropě. Zpráva přináší důkazy o tom, že žáci z řad Romů a kočovníků jsou ve vzdělávacích systémech vystavováni přímé a systematické diskriminaci a vylučováni ze vzdělávacího procesu. „Naše zpráva poukazuje na to, že vzdělávací systémy v rámci EU v případě romských žáků selhávají,“ uvedla Beate Winkler, ředitelka EUMC. „V důsledku toho pak romské děti opouštějí školy poměrně brzy, a tím přicházejí o možnost získat potřebnou kvalifikaci, která by jim později umožnila prosadit se na pracovním trhu.“

Segregace a neopodstatněné zařazování romských žáků do zvláštních škol pro mentálně zaostalé děti a následné jejich nadměrné zastoupení v těchto školách jsou v některých členských státech i nadále naprosto běžné. S cílem zlepšit tuto situaci volá EUMC po komplexních strategiích, na jejichž vytváření a provádění by se podíleli i zástupci Romů. Tyto strategie by měly mimo jiné řešit odstranění administrativních požadavků při zápisu do škol, poskytování skutečně svobodného přístupu romských dětí ke vzdělání, zavedení programů spolupráce učitelů a rodičů, snižování negramotnosti dospělých a měly by se zaměřit rovněž na předškolní programy. Do národních vzdělávacích programů a osnov by mělo být začleněno mezikulturní vzdělávání, například výuka v mateřském jazyce, romštině, zahrnutí kapitol z dějin a kultury Romů a kočovníků do učebnic, zaměstnávání většího počtu romských učitelů a dále specifická školení pro učitele v oblasti mezikulturního vzdělávání. (EUMC bylo založeno nařízením Rady Evropy v roce 1997, sídlí ve Vídni. Tato agentura formuluje stanoviska a závěry pro vedoucí politické činitele.)

Projekt sblížování zemí Visegrádu prostřednictvím menšin

Praha, 22. 5. 2006

Prostřednictvím českých, polských, maďarských a slovenských menšin v zemích visegrádské čtyřky chtějí jejich představitelé sblížovat obyvatele těchto států. Projekt Visegrad – Terra Interculturalis byl zahájen v Praze zástupci české rady vlády pro národnostní menšiny, slovenského velvyslanectví a sdružení menšin. „Vzájemná promíchanost našich národů, vzájemné kulturní a jiné ovlivňování a zrcadlení se je podle našeho názoru typickou vlastností regionu střední Evropy, která ho obohacuje a umožňuje mu pohybovat se rychleji dopředu,“ řekl koordinátor projektu a místopředseda vládní rady Vladimír Skalský. Odborná část projektu se zaměří na situaci menšin v jednotlivých zemích a to sledováním vzdělávání, kultury či podpory ze strany vlasti i státu, v němž příslušníci menšin žijí. Kulturní program bude letos ve znamení literatury. Čtení autorů jmenovaných zemí se uskuteční v Praze, Českém Těšíně, Krakově, Budapešti a Komárně. Cílem projektu je posilovat vzájemné dorozumění, v příštích ročnících například prostřednictvím divadla, hudby, výtvarného umění. Hlavním organizátorem projektu je Slovensko-český klub.



Není 9. květen jako 9. květen

Sněmovna schválila 9. května 2006 omezení rozsahu imunity poslanců i senátorů. Ta by se nyní z tzv. „doživotní“ měla stát imunitou jen po dobu výkonu mandátu. Současná praxe je totiž taková, že pokud parlament svého člena k trestnímu stíhání nevydává, je už v onom konkrétním případě trestní stíhání navždy vyloučeno. Jde bez nadsázky o feudální stav, kdy moc zákonodárná naprosto nepřijatelně nahrazuje moc soudní.

Jádro přijaté novely spočívá zjednodušeně řečeno v tom, že po skončení mandátu poslance či senátora může žalobce zahájit trestní stíhání. Zákon by nyní měl posoudit Senát, neboť se jedná o ústavní změnu, ke které je zapotřebí souhlasu obou komor parlamentu.

„U nás průlomové opatření,“ řekne si mnohý z nás. Tenhle pěkný dojem z bezesporu potřebné ústavní změny ovšem kalí otázka: proč poslanci tuto reguli schvalují doslova na poslední chvíli? Proč se až nyní rozhodli nepožít výhod „doživotní“ beztrestnosti za hříchy spáchané v době výkonu jejich poslaneckého mandátu? Bohužel, mnohé z nás nenapadá nic jiného, nežli snaha vylepšit si před volbami svou image. A co taky jiného může občana napadnout, uvědomí-li si, kolik snah o zrušení či omezení imunity rukama poslanců a senátorů již prošlo? Pokud si dobře pamatují, naposledy se ono české pojetí imunity pokusil bezúspěšně změnit unionistický senátor Hadrava v roce 2004. Pro svůj návrh změny ústavy marně hledal pochopení i podporu napříč celým politickým spektrem.

Najednou, pár týdnů před volbami, poslanci již nechtějí požít výhod neomezené imunity; mnozí z nich přesto, že předtím pro stejnou věc nikdy ruku nezvedli, novelu odhlasovali (jen se podívejme na jejich hlasování o stejné věci z předchozích let). S pomínutím všech pravých důvodů, proč tak poslanci činí, je samozřejmě dobře, že k této změně dochází. Imunita je u nás v porovnání s ostatními demokratickými zeměmi Evropy opravdu bezprecedentně široká a v normálním demokratickém státě je dosavadní rozsah české verze imunity nemyslitelný. Uvedme si pár evropských příkladů: V Belgii je možné poslance předvolávat, vyslýchat, stíhat a vyšetřovat jako kteréhokoli jiného občana. O odnětí poslanecké imunity se hlasuje pouze pro zatčení a postavení před soud. Velká Británie zachovává již 700 let stejný model imunity. Za dveřmi parlamentu se z poslanců stávají „normální“ občané Spojeného království s naprosto stejnými právy a povinnostmi. Mohou být stíháni a souzeni. Ve Francii nemohou být poslanci stíháni ani souzeni kvůli názorům, projeveným při výkonu funkce. Kvůli trestnímu či přestupkovému řízení nemohou být zatčeni, nevysloví-li svůj souhlas parlament. Výjimkou je přistižení při činu či vynesení rozsudku; vyšetřování být mohou. V německém Bundestagu zajišťuje imunita poslancům beztrestnost jen za názory vyjádřené v parlamentu (vyjma pomlouvačných a urážlivých výroků). Mimo parlament může být poslanec zadržen na místě činu i bez zbavení imunity. Stíhání, uvěznění poslance a omezení jeho osobní svobody vyžaduje souhlas Spolkového sněmu. Vypadá to tedy, že naše země dosud takovým „normálním demokratickým státem“ není; a je otázkou, zda z tohoto pohledu kdy bude. Proč? Senát nemusí stihnout novelu ústavy schválit (i když v rámci tvrdého předvolebního boje by mohli senátoři posílit své stranické poslanecké kolegy a normu schválit ještě do voleb).

Ale pojďme zpět k onomu 9. květnu.

Nejtragikomičtější na jednání sněmovny v den, kdy byla schválena novela ústavy ale bylo, že po tomto bodu se jednání poslanců evidentně sesypalo jako domeček z karet. Zákonodárci i členové vlády utekli z jednací síně neznámo kam, a tak se již sněmovně nepodařilo projednat důležitý (a mnohokrát z pořadu jednání dne odsunutý) antidiskriminační zákon. No, ono je to jasné; ten přece moc bodů od široké voličské obce do volební urny nepřispěje...

Nane 9. majos sar 9. majos

E čechiko sněmovňa andro 9. majos 2006 hazdla o vast vaš e cikneder imunita, savi hin le bičaden the le senatoren. Akana imar na avela le politikaren e imunita calodživnaskeri (kim na merena), ale ča akor, sar avena andro funkciji. Akana oda hin avka, hoj te o parlamentos del le politikaris e imunita, ta e policija našti rič kerel. Oda hin sar andro feudalismos, kana o štatne organy keren bufi vaš o sudi.

Angluno andre novela hin oda, hoj sar le bičadeske abo le senatoriske džala avri o mandatos, ta pafis les imar e policija šaj del paš o sudos. O zakonos akana dikhela o Senatos, džal pal o ustavno nevipen, savo soduj komori andro parlamentos mušinen te akceptinel.

„Kada hin ke amende baro nevipen,“ phenena penga o manuša. Kada šukariben afe džungfarel o phučiben: soske o bičade kaja regula dine andro programas avka na sig? Soske ča akana imar na kamen o calodživnaskero arakhiben vaš pengere bini, save karde, sar len has o bičadengero mandatos? Sako peske phenela, hoj oda hin vašoda, hoj pen kamen akana anglal o volbi te kerel šukareder. So aver manušeke avela pre godi, te džanel, kecivar imar pal e imunita imar hazdenas o vasta. Leperav, hoj andro berš 2004 kamelas e specificko čechiko imunita te visarel o uniosticko senatoris Hadrava.

Hijaba rodelas maškar o politikara manušen, save tiš phenena, hoj ajsi bari imunita le bičadenge the le senatorenge na kempel.

Akana anglal o avrikidipen (volbi), o bičade imar ajsi bari imunita na kamen; hin maškar lende ajsa, so nigda šoha vaš kajsi novela o vast na hazdle, akana dine pengere hangi. Šaj dikhas, hoj varekana andre aver barša o vast na hazdenas. Hin jekh soske oda akana kerde, afe hin oda lačhes. E imunita hin ke amende aver, sar andro aver demokraticke štati andre Evropa. Hiňi but bari, the andre normalne demokraticke štati kada na prindaren. Šaj dikhas, sar oda hin andre Evropa: Andre Belgija šaj le bičaden e policija šaj vičinel, šaj len avri šunel, šaj len del paš o sudi, sar sako aver manuše.

Či kempel le bičadeske te lel e imunita, pal oda pes hazden o vasta ča akor, te les kamen te phandel andre, abo les kamen te del andro sudos. Andre Bari Britanija hin jekh modelos pal e imunita imar 700 berša. Te džan avri le vudarendar khatar o parlamentos, ačhen pen lendar „normalne“ manuša andro Spojené království, the šaj len sudzinen.

Andre Francija našti le bičaden sudzinen vaš lengere goda (nazori), save phenen, sar hine andre funkcija. Te len zaačhel o parlamentos, ta len e policija našti lel, the našti len del paš o sudos. Nane oda akor, sar len chuden paš o trestos, abo sar o sudos phenel o verdiktos; šaj len avri šunen the šaj len sudzinen. Andro řemciko Bundestagos e imunita le bičaden zaačhel ča vaš lengere goda, save phenen andro parlamentos (na peren andre o pletki the o lava, so le manušege činen e pafiv). Sar nane o manuš andro parlamentos, ta les e policija šaj lel, the akor, sar lestar mek na lile e imunita. Te kamen le bičades te phandel andre, ta mušinen te mangel o Spolkový sněm. Dičhol oda avri avka, hoj amari republika mekh nane „normalno demokraticko štatos“, phučiben hin, kana avela. Soske? O senatos na mušinel e novela andre Ústava te akceptinel (zoralo mariben anglal o volbi šaj le senatoren motivinel).

Avas pale kijo 9. majos:

Nekhparipneskero the but pherasuno has andre sněmovňa o džives, sar ile e novela andre ustava. Pafis imar lengeri bufi na has lachi. O manuša khatar o rajaripen the o bičade denaše khatar e sněmovňa, the řiko na džanelas kaj, u pafis imar našti hazdenas o vast vaš o aver antidiskriminačno zakonos. Oda hin avka; o antidiskriminačno zakonos but hangi khatar o manuša, so avena paš o volbi andre volebne urni, na anela.





Pestrobarevné Khamoro – letos poosmé

Již osmým rokem pravidelně patří romská hudba do jarní kulturní nabídky. Hlavní město Praha přivítalo dnes už světoznámý mezinárodní Romský festival Khamoro. Ani ne měsíc poté, co se v Praze konala povolená demonstrace neonacistů, věřte, že roztančení „Romáci“ jsou daleko sympatičtější než zuřiví policisté a neveselé holé lebky v okovaných botách. Demokracie a mnohobarevná tvář hlavního města skýtá prostě všechny druhy zábavy. Vybrat si může opravdu každý. Manželé Džemil a Jelena Silajdžić – organizátoři a dramaturgové festivalu – každoročně rozšiřují programovou nabídku. Jak prohlásili na mezinárodní tiskové konferenci ve Staroměstské radnici, snaží se přivést ze světa to nejzajímavější. Letošního festivalu se zúčastnilo také hodně diváků z řad obyčejných Romů, přispělo k tomu údajně zlevnění lístků na jednotlivé koncerty.

Romský festival Khamoro trval celý týden. V jeho rámci se představilo mnoho zajímavých zahraničních romských kapel. Byli jsme svědky tří vynikajících jazzových koncertů v pražském klubu Reduta na Národní třídě. Odpoledne a k večeru se v Klubu slovenské kultury promítaly slovenské filmy a dokumenty s romskou tématikou Ružové sny a Deti vetra.

V restauraci Ultramarin proběhla vernisáž fotografií pod názvem Kouzlo štěstí. Na půdě HAMU na Malé Straně byl celý jeden den věnovaný semináři Odkazu Mileny Hübschmannové.

Naprostým dramaturgickým unikátem byla série komorních koncertů pravého romského jazzu. Odkaz největšího světového romského jazzového kytaristy Djanga Reinhardta nasměroval na Khamoro tři jeho následovníky. Django Reinhardt pocházel z Belgie a byl původně považován spíše za bluesmana, byl Rom každým coulem a se svou virtuozitou si nedělal hlavu. Měl srostlé prsty na levé ruce a je i dnes považován za hudebníka hrajícího jazz v nejrychlejším tempu. Z Nizozemí jsme přivítali Trio Johnnyho Rosenberga. Johnny Rosenberg, hudebník klasičeského vzdělání a výjimečného talentu, se dlouhá léta zabývá Sinthi jazzem a naučil jej i své holandské bratry v jazzu. V hledišti natáčeli holandské kameramany, zpíjeli se pivem a oblovovali mne informacemi, že Johnnyho hudebníkům je teprve osmnáct let. Nechtěla jsem tomu věřit, ačkoli si dokážu představit, že i bílí hudebníci jsou schopni válet na kytaru už někdy ve třech letech. Úterní večer v Redutě patřil Harrimu Stojkovi a středoevropskému Angelo Debarrovi. Harri Stojka se svým bandem přijel z Rakouska a Angelo Debarre z Francie.

Harri Stojka pochází z velké vídeňské rodiny lovarských Romů. Na kytaru začal hrát již ve svých šesti letech na začátku šedesátých let dvacátého století. Jeho profesionální kariéra začala v sedmdesátých letech, kdy vystupoval ve vídeňské Aréně jako člen skupiny Jano + Harri Stojka. Pak začal hrát na baskytaru ve skupině Gypsy Love Karla Ratzera a v Objective Truth Orchestra. Po zániku kapely v roce 1973 založil vlastní skupinu Harri Stojka Express. V roce 1981 ho přizvali k účasti na Open Air Festival ve vídeňském Prateru, kde mimo jiné účinkovali také Jimmy Cliff, Eric Burdon, Van Morrison a Carlos Santana. Krátce poté dostal Harri Stojka pozvání na Guitar Summit



v Montreux, které je Mekku jazzových hudebníků. LP Live at Montreux je klíčovým mezníkem Harriho kariéry. Harri Stojka je považován za jednoho z nejlepších rakouských jazzových hudebníků. Na jeho koncertech je patrná hráčská vášeň a radost ze hry. Hraje „mainstreamovou jazzovou muziku“ a dále se přes míchání různých stylů dostává až k neprobádaným vodám, něčeho, čemu se říká v civilizovaném světě experimentální jazz. Na festivalu Khamoro 2006 představil padesátiletý Harri Stojka svůj nový projekt „A Tribute to Swing“.

Na středěční koncert Angela Debarra jsme se těšili díky slavnému „cédéčku“ Come into my swing, které Debarre nahrál spolu se svým dlouholetým spoluhráčem Ludovicem Beierem, výborným akordeonistou, který na desce naprosto skvěle a mistrně ovládá svoji „knoflíkovku“, a dále s kontrabasistou Antoniem Licusatim. Debarre střídá klasický taneční swing s latinskými rytmy a romskými lidovými písněmi. Během hry časem až přechází do melodického popu a vážné hudby, kterou ovládá v koncertním provedení. Prostě dokáže zahrát cokoli, díky geneticky podmíněnému talentu, který se vypěstoval historickou nutností romských muzikantů uživit se za každou cenu v mrazech a nečasech. Čistý zvuk kytary Angela Debarra, bezchybné frázování a vynikající akcentace dokazuje, že je tento hudebník jedním z nejlepších jazzových kytaristů. Ve čtvrtek a v pátek se hrálo, tančilo a zpívalo v pražském klubu Roxy. Večery provázel mluveným slovem pražský hudebník a houslista Vojta Lavička se svou sestrou Claudii, posluchačkou mediálního kursu pro mladé romské novináře, který pořádá občanské sdružení Romea. Vojta Lavička svým jemným a nikoho neurážejícím humorem bravurně překlentoval nutné pauzy mezi jednotlivými vystoupeními a retušoval drobné trhlinky v programu, které způsobovalo čekání na další strhující a chytlavou muziku. Vojta Lavička je znám z kapel Vojta Lavička a Demeter Trio nebo Deep Sweden. Tím, že je sám hudebníkem a nikoli „jen“ konferencierem, dokázal diváky přesně naladit na to, co je čeká, a důsledně okomentoval, co právě viděl.

Angelo Debarre



Vynikající skupina maďarských Romů Kek Lang, Gitans, kteří přijeli z rodného Žitkova, strhující kapela Nadara z Rumunska a revuální a mnohobarevné Ilo z Ruska.

V sále se nedalo dýchat, všichni tančili, nikdo neodolal dráždivé muzice a při baladických písních operního hlasu zpěvačky kapely Ilo nezůstalo jedno oko suché. Každá kapela byla jiná, svá, originální, ale všechny mají jedno společné: nádherné hlasy, virtuózní housle, dominantní kytary. V kapele Nadara hraje krásná harmonikářka, která prý svede hrát nepřetržitě patnáct hodin na rumunské svatbě. Když ji muži pustí k mikrofonu, má neodolatelný kovový soprán. Nadara není jen kapela, je to zároveň asociace, která se v Rumunsku stará o romské osady. Mají několik projektů. Zabývají se například tím, aby romské děti chodily do školy, starají se o vybudování cest a kanalizace, plánují mnohaleté projekty.

Škoda, že klub Roxy není nafukovací, v pátek bylo totiž skoro vražedné nárváno. Velkolepost se stupňovala, jak se blížil sobotní galakonzert. Zcela oslnili Makedonci, kteří si říkají Gypsy Mambo – dvanáct chlapů na jevišti, z nichž 11 hrálo na dechové nástroje a jede člen na bicí. Občas saxofon utíchl a jeho hráč se rozezpíval.

Skutečné flamenco sevillano v provedení skupiny Puberto Flamenco bylo zlatým hřebem večera, výkony obou tanečniců a doprovodné skupiny v divácích zanechaly hluboký zážitek. Líbila se i americká estrádní show souboru Margarita and the Gypsies z Hollywoodu. Její frontmenka a vedoucí souboru Margarita přidávala Oči černýje ve zcela jiném provedení než předešlý večer kapela Ilo, která píseň pojala komorněji, syrověji. Margareta je divadelnice a revuální šoumenka. Bylo velmi zajímavé slyšet známé starobylé písně od různých interpretů s různými aranžmá. Obzvlášť od Rusů, kteří přecházejí z ruštiny do romštiny, a jejich ruská romština je snad ze všech nejvíce srdceryvná.



V Lucerně na sobotním galakonzertě bylo téměř nedýchateľno. Každá kapela a soubor předvedl ještě další písně, které na jednotlivých předchozích koncertech v Roxy nezazněly. V hledišti bylo spousta Romů, což znamená, že galakonzert není jen pro sponzory a „VIPy“, ale právě pro všechny. Khamoro je zkrátka pro všechny ty, kteří se chtějí bavit, zatancovat si, odpočinout si od každodenních starostí, poznat další kulturní okruh.

Slavnostní defilé odstartovalo v dolní části Václavského náměstí průvodem vlajek. Odehrávalo se za větru a deště dlouhatánským hlučným průvodem centrem Prahy. Tančili všichni, i přihlížející turisté, i jakýsi sportovní oddíl v reprezentačních dresech.

Průvodu vévodily energické dechy kapely Gypsy Mambo. Na Staroměstském náměstí zpívaly a tančily postupně všechny soubory a krásné holky se projely kolem radnice v kočárech s koňmi. Vystupovalo se v plné parádě v krojích, šatech, s nástroji. Ze stánků voněly párky a šedivý pracovní den dostal překvapivě barevný nádech.

O Letech

Zhruba dvě stovky lidí se v sobotu 13. května přišly poklonit k památníku v Letech u Písku památce 326 Romů, kteří zahynuli ve zdejších koncentračních táborech z období 2. světové války.

Na úvod každého přítomného přivítal všudypřítomný zápach vepřína, který sice nebyl za hradbou křovin vidět, ale přesto o něm každý velice dobře věděl.

Této otázce se věnoval i farář P. Jan Špaček, který se ujal slova poté, kdy přítomní položili věnce a květiny k pomníku. Odsoudil hry politiků se slovíčky, zda tady byl, či nebyl koncentrační tábor, a připomněl, že jde především o místo utrpení, posvěcené krví nevinných mučedníků. Připomněl i to, že nešlo jen o 326 lidí, kteří zde našli smrt, ale i o dalších pět stovek Romů, kteří odtud byli odvezeni do Osvětimi. Úsilí o změnu tohoto místa v důstojný památník označil za požehnané.

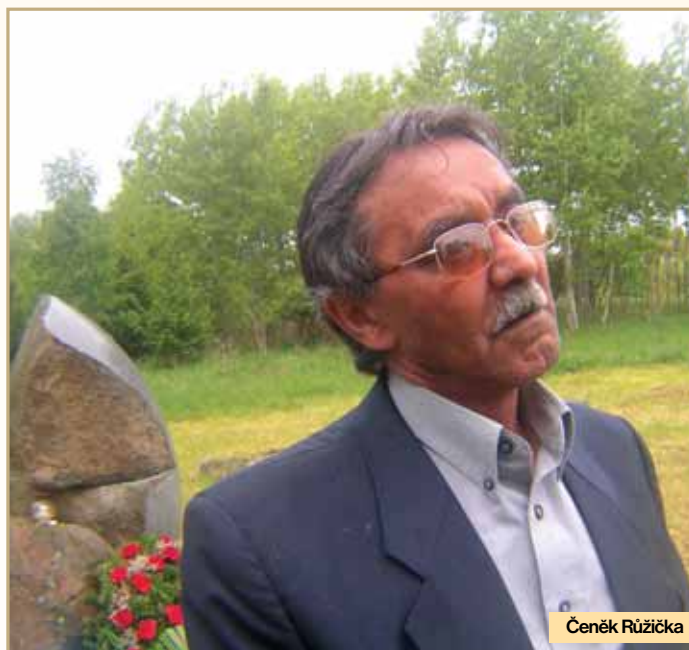
Mezi dalšími vystoupili mimo jiné Čeněk Růžička z Výboru pro odškodnění romského holocaustu, Jana Vrbová, jejíž otec se právě v tomto lágru narodil, Antonín Hlaváček, který tímto táborem prošel. Podle vládního zmocněnce pro lidská práva Svatopluka Karáska by se památník měl stát místem pokání, protože na tomto místě nezabýjeli Němci, ale Češi. Po skončení se část přítomných odebrala na hřbitov v Mirovicích, kde je pohřbena část obětí tábora v Letech.

I když se daly očekávat problémy ze strany nacionalisticky orientovaných skupin, pietní akt proběhl v klidu a policejní hlídky na přístupových cestách nemusely zasahovat.

Prekvapilo mne, že mezi přítomnými byla pouze přibližně polovina Romů, a to převážně ze starší generace. Jako by mladým tento památník nic neříkal.

A tak jsme se na několik slov zastavili s Čeněkem Růžičkou:

Mám mezi Romy mnoho přátel a kamarádů, ale neznám téměř nikoho, kdo by sem, do Letů, přijel...



Čeněk Růžička



„Vy pravděpodobně znáte Romy původem ze Slovenska a tam to probíhalo jinak. Gardisti tam sice řádili – byl to prakticky fašistický stát, ale Němci tam vtrhli až na podzim v roce 1944 a teprve potom tam opravdu začala perzekuce Romů. Tady byli čeští Romové.“

To znamená, že k tomuto místu mají vztah jen ti, kteří tady mají své blízké...

„Ano, a těch je hrozně málo, protože z 6,5 tisíce Romů, kteří byli odvezeni z Čech a Moravy do koncentračních táborů, přežilo 583 – tak kolik jich dneska může být?“

Já osobně zazlívám českým dozorcům nejvíc to, že režim pro vězně dokázal vytvořit tak tvrdý, že z lidí udělali zvířata, že se mezi sebou chovali všelijak. Byl to boj o přežití – my si to vůbec nedovedeme představit. To je to nejstrašnější, co se vůbec stalo. Že lidské bytosti dokázali krutým zacházením předělat na jiné tvory. A i to je možná důvod, proč sem ani čeští Romové příliš nejezdí.“

Jak vidíte budoucnost tohoto místa?

„Já jsem optimista. Přestože po tom boji, který svádím spolu s mou rodinou a členy našeho sdružení, mi někteří lidé říkají, že jsem jako Don Quijote, že bojuji s větrnými mlýny, jsem optimista a nepřestanu do té doby, než ta hrůza tady odtud zmizí.“

Jsou podle vás nějaké šance?

„Já vidím, že to nebude dlouho trvat, protože se do toho zapojili i poslanci Evropského parlamentu. Teď se čeká, jak se k tomu česká vláda postaví, a pokud se nepostaví přijatelným způsobem, Evropský parlament vyzve Evropskou komisi a ta už může nařizovat – a tam nebude mít česká vláda vyhnutí. Takže je to na dobré cestě.“

Svatopluk Karásek:

„Já jsem pro, aby se to tu změnilo, aby toto místo došlo své úcty, ale není to jednoduchý problém, protože všechna navrhovaná řešení byla ohromně nákladná. Ta částka všechny, kteří se snažili s tím něco udělat, úplně odrovnala. Hledá se nejlacinější řešení, aby to ty lhotejné a ty, kteří už se smiřují s tím, že tady vepřin je, neohromovalo výši nákladů. A je tu mezirezortní komise, která hledá řešení“

Jaké jsou naděje?

„Věřím, že po volbách – teď je takový klid. Pan premiér Paroubek se k tomu stavěl aktivně a věřím, že mezirezortní komise by v tom mohla postoupit a s pomocí Evropského parlamentu, mezinárodních romských organizací a humanistických organizací by se dalo najít řešení, které by bylo pro všechny přijatelné, hlavně vyšší nákladů.“



Mezi lidmi, kteří se přišli k památníku v Letech poklonit, byla řada velmi starých lidí, ovšem většinou nechtěli o svém vztahu k tomuto místu hovořit. Bylo zřejmé, že i po více než šedesáti letech jsou vzpomínky velice, velice živé. A přitom by právě tyto lidé svým svědectvím mohli umlčet ty, kteří neustále hrůzy tohoto místa zpochybují.

Výjimkou je osmdesátiletý Antonín Hlaváček, a tak jsem mu položil několik otázek:

Kolik je těch, kteří prošli Lety a dosud žijí?

„Žijeme už pouze dva. Já teď jezdím po vysokých školách jako živá paměť.“

Na co se studenti nejvíce ptají?

„Na to, jak nahlížím na dnešní Němce. A já jim říkám: přeci nemůžeme házet všechny do jednoho pytle. Mezi všemi národy jsou lidé dobří a špatní.“

Jak se díváte na diskuse o tom, zda tady byl koncentrační tábor?

„Do roku 1942 to byl pracovní tábor. Potom nařídili likvidaci. Ukazovali mi fotografie, jak vypadaly děti tady v nemocnici – že se měly dobře, že se dobře najedly – všechno jsem jim vyvrátil. Vždyť ty naše žaby čtrnácti-patnáctileté musely rozbíjet kámen a nedělalo se osm hodin, ale šestnáct hodin denně. Při nedostatku jídla přišlo vysilení, vypukla epidemie tyfu. Ti lidé se dali zachránit, ale nebyl zájem. Pochovávali jen v kusu hadru a posypali vápnem, aby se nerozšířovala infekce. Ale řeknu vám, že říšskej Němec, dobřej Němec – to všechno dělali sudetští Němci. Já jsem prožil hrozná muka – třikrát jsem byl v transportu smrti, ale jako dítě Štěstýny jsem se zachránil. Přišel jsem do Letů, bylo mi patnáct, pak mne odvezli do Osvětimi. Když jsem se vrátil, bylo mi devatenáct a půl a vážil jsem 36 kilogramů – vlastně jsem nepřišel, mne přivezla sanita...“

(Pan Antonín Hlaváček si po návratu domů udělal pokrývačský kurs, oženil se a až do důchodu pracoval jako pokrývač. – pozn. autora)

Proč si myslíte, že tento památník navštěvuje tak málo Romů?

„Starší už nejsou, vymírají a mladší už nemají zájem. Říkají: co bylo, to bylo. Teď začnu jezdit znovu po školách a budu předávat to, co se dělo, těm mladým.“

Závěrem si dovoluji několik poznámek. Spiš příkladů, řekl bych:

Nedaleko odtud, u Slivice, přibližně sedm kilometrů od Příbrami, je památník posledních bojů 2. světové války v Evropě. Místo, kde se v období socialismu konaly velké oslavy, začalo po roce 1989 chátrat a jednu dobu se hovořilo tom, že by bylo lepší pomník zbourat. Pak se ale našla parta



naděnců, kteří tady začali pořádat rekonstrukce posledních bojů – a náhle se na Slivici začalo jezdit (např. loni tu bylo 17 000 lidí) a najednou se našly i peníze na opravy.

A ještě kousek dál odtud, také u Příbrami, je Vojna. Bývalý zajatecký tábor pro válečné zajatce se v 50. letech dvacátého století změnil ve vězení pro politické vězně. Časem úplně zmizel ze světa, baráky se rozpadly a nezůstalo prakticky nic. Snahou Konfederace politických vězňů se po roce 1989 podařilo najít pochopení i peníze a dnes je z tohoto místa jediný památník protikomunistického odboje ve východní Evropě, kam jezdí zájezdy prakticky z celého světa. Dnes se navíc jeden z jeho baráků změnil v obrazovou galerii, a tak památník Vojna žije dál.



Fedor Gál

Podle zkušeností s Evropskou unií víme, že peníze přicházejí pouze na komplexní řešení, která se nezabývají jen jedním – byť sebedůležitějším – problémem. Brusel přispívá na projekty velkorysé. A tak by možná stálo za to nehovořit „jen“ o zrušení vepřiny, ale o vybudování komplexu, například památníku či muzea Romů, kam by mohly jezdit i školní zájezdy, kde by děti získaly jasný přehled o historii Romů...



Na hokeji jsem byl poprvé a naposledy někdy kolem šesti let, a tak jsem si chtěl atmosféru ledního hokeje, který patří k nejrychlejším a nejtvrdějším sportům na světě a v naší republice také k nejpobornějším, pořádně vychutnat. Za Honzou jsem se proto vydal na zimní stadion, kde trénují mladí hokejisté pražského oddílu Hvězda.

Romských kluků, kteří se věnují lednímu hokeji, je skutečně jak hrstka máku. Potvrzuje mi to i čtrnáctiletý útočník Jan Body, který se tomuto sportu věnuje od neuvěřitelných čtyř let. Hokej se mu vždycky hrozně líbil a už coby malíčkový kluk na sledoval s obrovským nadšením hokejové zápasy v televizi. „Táta mi říkal, že jsem poprvé držel v rukou hokejku, když mi byly dva roky. Já si to nepamatuju, ale dost jsem se tomu divil,“ vzpomíná mladý hokejista na otcovo vyprávění o svých úplných začátcích; otec nikdy nezmešká žádný jeho zápas.

„Když jsem viděl, jak ho televizní hokejové přenosy už tak malíčkově přitahovaly, rozhodl jsem se, že ho na hokej přihlásím. A to i přesto, že jsem moc dobře věděl, že se jedná o finančně docela náročnou záležitost. Sportovní výbava pro hokejisty stojí opravdu hodně. Taková obyčejná, ne příliš noblesní hokejka stojí něco kolem osmi tisíc korun. V žádném případě těch peněz ale ani trochu nelituju,“ vkládá se do našeho rozhovoru pan Jiří Body, Honzův tatínek. Ve svém synovi se vidí. Ještě donedávna ho každý den vozil autem na trénink a zpátky. Teď se z Honzy stává pomalu a jistě mladý muž, takže na tréninky chodí sám. Navíc hokejový klub HC Hvězda Praha, který navštěvuje, leží blízko sportovní školy, kam už od čtvrté třídy denně dochází. Teď je v sedmé třídě, v hokeji hraje ale už i za třídu, která je poslední v kategorii mladších žáků, tedy za třídu devátou. To se podaří skutečně jen dobrému hráči.

Honza má o svých plánech jasno už nyní. Hokeji se chce věnovat celý život. Chce patřit mezi kluky, kteří se snaží být dobří v tom, co je baví a čemu věnují svůj volný čas. Jeho velkým snem je stát se hokejovým trenérem. Při jeho pláči a úspěších, kterých dosáhl, a nebylo jich málo, se mu sen jistě jednou vyplní. „Když chcete být trenérem, musíte nejdříve absolvovat sportovní gymnázium. Uvažuju o tom, že se tam v deváté třídě přihlásím. Kdybych složil přijímačky a dostal jsem se tam, to bych byl skutečně šťastnej! Bude to ale asi dost těžké!“ Ve škole Honzovi Bodymu dělá trochu problémy čeština, která ho prý příliš nebaví. Nejvíce vyniká v hodinách tělesné výchovy, kterou mají krom středy každý den. „Těláček“ považuje za svůj nejoblíbenější předmět. Ačkoli je Honzovi pouhých čerstvých čtrnáct let, svůj dětský pokojíček má ozdoben asi čtyřiceti medailkami. Mezi jeho největší úspěchy patří mimo jiné i třetí místo z celé České republiky za nejlepšího střelce s největším počtem gólů. Na nedávném mezinárodním hokejovém utkání, které se konalo u nás, skončil oddíl Hvězda ze sedmi družstev na druhém místě. Honza na tomto klání získal titul nejrychlejšího hráče. Zkrátka úspěchů už tento nadějný sportovec zaznamenal mnoho. Jak sám říká, významné jsou pro něj všechny. A doufá, že jich bude čím dál více přibývat. . . Krom toho dostal Honza také plno nabídek hrát za jiné oddíly. Jedním z nich byl i HC Sparta Praha. Honza chce ale

Na ledě jako doma

zůstat věrný svému týmu. To, co se naučil v HC Hvězda Praha, chce také v jeho prospěch zúčtovat. . .

Jak už bylo v úvodu řečeno, hokej patří k nejtvrdějším sportům na světě. Na otázku, zda-li se už Honza zapojil do nějaké šarvátky s protihráči, které jsou na hokejových zápasech čím dál častější, odpoví: „No bylo to asi před dvěma lety, když jsme s naším týmem jeli do zahraničí. Hráli jsme tam tehdy taky proti Švédům. Byl to hodně tvrdý boj, ale my jsme z něj nakonec vyšli jako vítězové. Už během utkání se k nám protihráči chovali hodně nesportovně. To všechno vyvrcholilo, když jsme si po utkání všichni podali ruce a Švédové mi z ničeho nic začali nadávat do Cigánů. Všechno to skončilo pořádnou bitkou! Jinak si ale myslím, že hokej není až nějak drastický sport. Neumím si představit, že bych dělal něco jiného. Fotbal mě sice také baví, ale hokej – to je prostě můj život!“





Svobodně hulit?

Chceme svobodně hulit! Tráva neškodí! Legalizace, legalizace! – taková hesla zněla při květnovém pochodu zastánců legalizace marihuany, kteří v sobotu 6. května vyrazili ze Staroměstského náměstí na Letenskou pláň. Praha se tak podeváté připojila k mezinárodní akci Million Marihuana March. Její účastníci požadují, aby se k marihuaně přistupovalo stejně jako k alkoholu či tabáku a aby se umožnilo i její lékařské využití.

Jste pro legalizaci marihuany? Myslíte si, že bylo adekvátní vyhodit kvůli konzumaci marihuany z jedné českobudějovické střední ze školy těsně před maturitou studenta čtvrtého ročníku Jana Chromého? Slyšeli jste o tomto případě?

Jste i vy pro legalizaci marihuany? Co si o tom myslíte? Vaše názory nás zajímají, a tak tedy pište na romea@romea.cz nebo na tomasbystry@seznam.cz. Určitě mrkněte na www.skola.romea.cz, kde mimo jiné naleznete i komiks o drogách.



Je marihuana startovací drogou pro drogy tzv. tvrdé? Může u některých uživatelů vyvolat závislost? Proč je pro mladé lidi nebezpečná? Na to a mnoho dalšího jsme se zeptali pana primáře **MUDr. Karla Nešpora, CSc.** Pan primář napsal více než třicet knih o léčení návykových nemocí, se kterými se denně setkává na mužském oddělení závislosti Psychiatrické léčebny Bohnice.

Jedni říkají, že marihuana je méně škodlivá než tabák a že pomáhá při rakovinových onemocněních.

nich, druzí říkají přesný opak. Setkáváte se na svém oddělení často se zdravotními následky užívání marihuany u mladých lidí?

Obvykle se jedná o duševní poruchy. Časté jsou úzkosti a deprese. Mnozí kuřáci konopí, s nimiž se setkáváme, přestávají být schopni vyznat se v normálním světě. U mnohých se objevují bludy, například jeden můj pacient o sobě tvrdil, že je Ježíš. Jindy se vyskytnou pocity pronásledování a halucinace. Méně závažné, ale nepříjemné jsou poruchy paměti. Kouření marihuany také zvyšuje riziko rakoviny a dalších onemocnění dýchacích cest. Před lety jsem přednášel v jednom krajském městě. Jeden místní lékař tam vyprávěl o nadšenci, který marihuanu dlouho kouřil a doporučoval ji ostatním. Tento člověk zemřel ve svých třiceti letech na rakovinu plic. Marihuaně a jiným drogám, alkoholu i tabáku, je lépe se vyhnout!

Pro legalizaci marihuany tudíž nejste?

Za legálními drogami, jako jsou alkohol a tabák, stojí silné skupiny lidí, kteří na nich vydělávají. Tito lidé vydávají neskutečné peníze za reklamu. Tím se zvyšuje spotřeba alkoholu a tabáku a rostou tak zdravotní škody, které působí. Kdyby se totéž stalo s konopím, zhoršilo by to zdravotní stav lidí.

Je podle vás marihuana startovací drogou pro „tvrdé“ drogy?

To je velice složitá otázka. Jeden výzkum vypovídá o tom, že lidé, kteří kouří konopí, zneužívají heroin nebo pervitin osmadvacetkrát častěji než ti, kteří konopí nekouří. Není jisté, že kouření konopí je v tomto případě příčinou. Jisté je ale to, že kuřáci konopí jsou více ohroženi i jinými drogami.



Můžou se mladí konzumenti marihuany stát časem závislími? Jedná se vůbec v tomto případě o závislost?

To je bohužel tvrdá skutečnost. Takových lidí jsem viděl dost. O tom, že lidé závislí na marihuaně existují, svědčí i statistiky. Závislost na konopí a jiných drogách se rozvíjí u mladších lidí rychleji.

Kdo nevěří, ať se podívá na stránky svépomocné organizace pro závislé na konopí. Adresa je www.marijuana-anonymous.org.



Lucie Prokopenková,
18 let, gymnázium

Osobně nejsem žádným zastáncem marihuany a na rozdíl od většiny mých kamarádů-vrstevníků trávu nekouřím. Nejsem ale proti legalizaci konopí. Když to někomu chutná, tak ať si to kouří klidně i legálně. Možná by potom nemělo tolik mladých lidí zbytečné problémy s policií.



Ivo Šíma,
17 let, průmyslová střední škola

Myslím si, že vyhazov ze školy pár týdnů před maturitními zkouškami za tři gramy „marušky“, které ten student měl ve škole, je dost tvrdý postih! Pro legální užívání konopí určitě jsem! Podle mě to není tak návykové jako například tabák.



Patrik Balog,
16 let, základní škola

V žádném případě nejsem pro legalizaci marihuany. Je to návyková látka jako každá jiná droga! Mně osobně na lidech vadí i kouření. Já jsem nekuřák, protože se hodně věnuji sportu. A co se týče toho studenta, mohl si za to všechno sám. Drogy do školy nepatří.



Ante Cicková,
14 let, základní škola

Opravdu jsem o tom ještě nepřemýšlela, jestli má či nemá být zlegalizována tahle droga. Nemám na to vyhraněný názor. Vadilo by mi ale, kdyby se marihuana mohla kouřit kdekoli. Ně kterým lidem to totiž hodně vadí, takže ti „huliči“ by měli být v tomto ohleduplní.

A ještě vzkaz pro vaše čtenáře: Pokud se chcete o drogách a o tom, jak předcházet problémům, které působí, stáhněte si zadarmo z webových stránek www.plbohnice.cz nesporné knihy pro dospívající i jejich rodiče.

Život, to jsou děti

Tentokrát vám chci představit ženu, která, jak se na první pohled může zdát, není ničím zajímavá. Dnes už je v důchodu, celý život pracovala, vychovala tři děti, pomáhá při výchově čtyř vnoučat, prožila šťastné manželství. Ale kolik lidí vlastně může v dnešní době říct, že žije takový normální, obyčejný život? Nestaly se tak trochu hodnoty jako práce, láska a děti v životě lidí raritou?

Pochází z historického města Levice, které leží na jihu Slovenska. V minulosti se o toto území přetahovali Slováci s Maďary. V době, kdy tam do svých patnácti let žila paní Helena Lavičková, se na základní škole učilo v maďarštině. A tak, i když se učila s vyznamenáním, mohla se s vidinou dalšího studia po příchodu do Čech rozloučit. V Levicích byli jedinou romskou rodinou, otec byl holičem, doma mluvili maďarsky, ale přitom věděli, že jsou Romové. K čemu byla vychovávána jako dítě – aby se uměla chovat k Romům i neromům – k tomu vychovala i své děti. Jak si všímá dnešních mladých Romů, má pocit, že někteří dělají, že Romové nejsou, ale proč? „Člověk přeci nemůže popřít, co cítí. Romství, které je v něm od narození.“ Maminka paní Lavičkové se jako dítě dostala do sběrného tábora v Letech u Písku. Nerada na tu dobu vzpomínala, v táboře jí zemřel otec, maminka těžce onemocněla. Když se vrátila, seznámila se se svým manželem a už v šestnácti letech se vdala.

Paní Lavičková na rozdíl od své maminky na své dětství vzpomíná ráda. Tatínek, který byl o dost starší než její maminka, své děti hýčkal a dopřával jim, čeho měl sám v dětství nedostatek. Vzpomíná si na zajímavý zážitek, který se jí stal v šesti letech. Jako děti si hrály v poli, blízko zahradnictví, kde pěstovala zeleninu jedna rodina. Po cestě se k nim blížil asi dvacetiletý mladík, šel za svým bratrem do zahradnictví. „Ježišmarja zvolala jsem, tohle bude můj manžel?!“ Na náhlé vnuknutí z dětství si rázem vzpomněla, když onoho mladíka ve svých osmnácti letech znovu uviděla, řekla si, to snad není možný, vždyť je ženatý! Ale táhlo je to k sobě a nedalo se proti tomu bojovat. Šťastné manželství trvalo 38 let a ukončila ho smrt manžela. „Manžel mi moc chybí. Občas, když si chci odpočinout, jdu na hřbitov, tam si s ním popovídám.“

Paní Lavičková si vykládá z karet, zdají se jí jasnozřivé sny. Bohužel většinou upozorňují na nějaké neštěstí v rodině, snad právě proto, že je pro paní Lavičkovou rodina to nejdůležitější v životě. S manželem se vždy snažili, aby v nich děti měly zázemí a podporovali je v jejich zájmech. Jako třeba když malý Vojtěšek, dnes výborný houslista, přišel v první třídě domů a řekl, že chce chodit do hudební školy. Dnes už jsou z dětí dospělí, kteří našli svou cestu. Studují, pracují v organizacích, které pomáhají lidem a spojují svět Romů a Neromů. Mají děti, a tak je zase o koho se starat, vařit jako pro regiment, držet rodinu pohromadě. Děti jsou šikovné, dobře se učí, poslouchají, „půjdou na učení, bez toho by nebylo“, říká paní Lavičková a dobře ví, o čem mluví, neboť tu samou práci, uklízení, dělá celý život. Když přišli do Prahy, začala pracovat na OPBH jako domovnice, a tak získali bydlení. Paní Lavičková správcu je třicet let a z této zkušenosti ví, že



Helena Lavičková

se vyplácí vycházet s lidmi po dobrém. Říká: „Křičením nezmůžete nic.“

Avšak paní Lavičková umí být i přísná, i na své děti. Musely dodržovat pravidla, aby byly v bezpečí. Důvodem je strach z rasismu, který tu v takové otevřené míře před revolucí nebyl. S manželem chodili do divadla, kina, tancovat a nebáli se v noci vracet domů. Vzpomíná, jak byla v listopadu 1989 v nemocnici na operaci a vůbec nevěděla, co se venku děje. První setkání s novými událostmi bylo příznačné i setkáním s rasovou nesnášenlivostí. Žena, která se v jidelně dívala na televizi, prohlásila: „Teď jsem zvědavá, jak se budou Cikáni mýt, když je už nebudou komunisti chránit.“

Srovná-li vyprávění starých lidí, kteří vzpomínali, jak za první republiky neměli co jíst, žebrali, vyhazovali je ze školy, protože neměli boty, se svou zkušeností života za komunismu (narodila se v roce 1948) a nyní, za demokracie, musí říct „nepoznala jsem, co je hlad“. Vždy pracovala, nic nedostala zadarmo, ani tehdy, ani teď. Paní Lavičková je ráda mezi lidmi, nerada mezi čtyřmi stěnami. Chce ještě cestovat, podívat se k moři. Občas zajíždí na Slovensko, kde má příbuzné z manželovy strany, a do Maďarska, kde žije se svou rodinou její bratr. Maďarská kultura je jí velmi blízká, ráda posedí při maďarské hudbě, zatancuje na čardáš, s příbuznými, s přáteli, které má mezi Maďary, Čechy, Romy. Protože jí záleží jen na tom, jaký má člověk charakter, vystupování a jak vychoval své děti.

Nástupcem Zuzany Navarové v kapele Koa může být Mário Bihári

Už bez Zuzany Navarové, která zemřela v prosinci 2004, vyrazila na hudební pouť skupina Koa. Navarovou sice připomínají starší nahrávky Gaté, Zelí a prejt či Jestřábvi, které skupina vzala z archivu, avšak nejvíce písni pro tuto desku složil a zpívá harmonikář Mário Bihári. Zuzana Navarová jej velmi uznávala a hovořila o něm i ve svých posledních rozhovorech. Podobně jako Stevie Wonder má Bihári talent pro ten druh hudby, kterému se říká soul, neboli duše. Zároveň dokáže vplout do stylově rozmanitých písni, které kapela Koa na svém novém albu nabízí.

Ačkoli se tomu všichni muzikanti brání s poukazem na všestrannost kapely, Bihářiho hlas se postupně stává hlavním vokálem kapely Koa. Je to přirozené, i když každý uznává, že Zuzana Navarová je nenahraditelná. Na druhou stranu každá skupina potřebuje jednoho hlavního zpěváka. S Bihárim či baskytaristou Františkem Rabou Koa vlastně začíná znovu. Připomeňme, že první začátek kapely Koa spadá do roku 1998, kdy Zuzana Navarová přizvala ke spolupráci Márii Bihářiho, Františka Rabu a bubeníka Camila Callera. Omar Khaouaj pak nahradil kytaristu Ivána Gutiérreza, který se vrátil domů do Latinské Ameriky. S kapelou Koa vydala Navarová svá nejlepší alba Skleněná vrba nebo Barvy všecky, za které získala výroční cenu Anděl.

„Hudební názor kapely byl hotový a nám se líbil, takže jsme pokračovali v tom, co jsme dělali se Zuzanou Navarovou,“ říkají muzikanti včetně Márie Bihářiho. Je to fúze stylů v duchu alba Barvy všecky. Členové skupiny mají předky z různých zemí. Když dají všechny vlivy dohromady, vzniká styl kapely Koa, který se dá přibližně popsat termínem world music. Hudebníci si vystačí, jsou na sebe zvyklí, těžko by mezi ně zapadl někdo nový. Vždyť velkou všestrannost projevuje každý z členů skupiny. Krásné to do sebe zapadá v písni Caldo de Gallina, již složil Camillo Caller. Muzika se posouvá do Jižní Ameriky a Caller toho náležitě rytmicky využívá, zatímco se ostatní hudebníci přidávají.

Zpívají, skládají všichni, to je obrovská výhoda kapely Koa. Mário Bihári hraje ještě na klávesy a klarinet, skvěle by se uplatnil v jazzové, folkové, šansonové a samozřejmě romské kapele. Když nezpívá, doprovází stylové kamarády ze skupiny Koa. Například ve folkrockové písni Nevím, již složil a kterou zpívá František Raba, Bihári hraje skvělý melodický doprovod na klavír. Jeho harmonika dokáže obarvit šanson a dát mu příchut pouliční nálady, třeba ve skladbě Valentýna, jež je příkladem týmové práce kapely. Text pochází ještě od Zuzany Navarové, ve zpěvu se střídají Raba i Bihári, který muziku stupňuje až k taneční hravosti.

Bihářiho přínos a originalita spočívá v jemném rytmickém citění. Píseň Pro sas-

típen, kterou zpívá v romštině, má vnitřní žár i spád, aniž by muzikant „tlačil na pilu“. Vše se odehrává jakoby mimochodem, přesto člověk cítí energii, jež ho vtahuje do muziky jako mořský vír. Jiná Bihářiho skladba Biele vrany se proměňuje, pomalá táhlá tempa střídá svižný odpich, jehož projevem je lehkost, která posluchače doslova nadnáší. Bihári zásobuje kapelu také baladami Poslouchej nebo Voda, múka, chlieb, které zpívá svým jemným, procítěným hlasem. Dokáže



se položit do melodie a úplně s ní splynout, přičemž jeho měkký hlas vyzařuje spoustu citu; ve skladbě Voda, múka, chlieb Bihářiho lahodná melodie prolíná s jazzem. Výsledkem je rytmicky členitá muzika, která dokáže i náročnější pasáže „maskovat“ bezprostředností a samozřejmostí. O Bihářiho mnohostrannosti svědčí také píseň Čirikleskero tango, ve které si zahrál výtečné sólo na harmoniku a která spojuje romskou spontánnost se strhujícími latinskoamerickými rytmy.

Mário Bihári je novou nadějí kapely Koa, která mu na druhou stranu poskytuje veškerou a přátelskou muzikantskou výpomoc. Zatímco Zuzana Navarová dávala skupině ženský šmrnc, uměla zpívat folkové balady, pijácké písně i šansony, s Bihárim bude Koa trochu jiná. Jakoby se posunula více k jihu, ke zmíněnému procítěnému soulu a vřelým písním. Myslím, že Zuzana Navarová má „tam někde“ ze své kapely radost. I bez ní Koa zůstala naprosto nezaměnitelná.

Hilda Laníková

(nar. 21. 6. 1936)

Hilda Laníková, rozená Ondrášová, žila společně se svými rodiči a sourozenci v obecním domku v obci Tvorovice nedaleko Prostějova. Její otec Jan Ondráš pracoval jako nádeník na Kojetínsku a v Přerově. Matka Marie Ondrášová byla v domácnosti. Žádné z dětí nenavštěvovalo školu, protože musely pracovat za jídlo u sedláků.

Otec Hildy Laníkové byl již na jaře 1942 odvezen s transportem tzv. asociálů do koncentračního tábora Auschwitz I. V červnu 1942 bylo rodině oznámeno, že Jan Ondráš zahynul v Osvětimi. V srpnu 1942 (5. 8.) celou rodinu internovali v tzv. cikánském táboře v Hodoníně u Kunštátu. Marie Ondrášová, sestra Hildy Laníkové, která měla přezdívku Květa, byla vybrána jako ošetřovatelka. Lékařem v táboře byl v té době MUDr. Habanec z Olešnice, který byl později nahrazen židovským lékařem MUDr. Alfrédem Milkem. Lékaři se snažili vězňům pomoci. Marie Ondrášová se musela naučit práci ošetřovatelky a prováděla samostatně i porody. Jako první porod z celkem 36 porodů vedla porod své matky. Ačkoliv byla negramotná, vydávala masti a léky, které si pamatovala podle jejich vzhledu. Při práci měla možnost podporovat svoji rodinu, pro kterou kradla mléko.



Fotografie z rodinného alba Hildy Laníkové 1945



Fotografie z rodinného alba Hildy Laníkové 1945

Další ze sester Ondrášových, jež se narodila v táboře, se nakonec ujala přítelkyně jejich matky, která nemohla kojit. Nejmladší z rodiny Ondrášových potom byla naneštěstí společně s rodinou Klocovou odvezena do Osvětimi a později do Ravensbrücku.

V hodonínském táboře byli dozorcí z řad českých četníků, někteří z nich tam byli přeloženi z trestu. Horší než četníci byli někteří vězni, kteří dostali funkce tzv. četařů a četařek (kápa). Pro dohled nad výkonem těchto funkcí byli do tzv. cikánských táborů na území protektorátu přeloženi němečtí Romové (Sintové) z koncentračního tábora v Osvětimi. V táboře v Hodoníně u Kunštátu panovaly zřejmě snesitelnější podmínky, než v Letech u Písku. Bylo tomu tak pravděpodobně díky osobnostem velitelů těchto táborů. Podle vzpomínek Marie Ondrášové velitel hodonínského tábora M. Blahynka nikomu neublížil. I v hodonínském táboře ovšem četníci vězně bili a navíc vězně bili také četaři. Po vypuknutí tyfóvé epidemie v zimě 1943 byli nemocní izolováni, ale nedodržovali předepsanou dietu, měnili si mezi sebou jídlo a následkem toho umírali. Většinou četníků byli vězni lhostejní.

Někteří z četníků se chovali k vězňům snesitelně. Např. M. Wyroba zachránil část rodiny Ondrášových tím, že matku s osmi dětmi nechal po prodělaném břišním tyfu na marodce v době přípravy transportu do koncentračního tábora Auschwitz II-Birkenau. Někdy na konci července nebo na začátku srpna 1943 přijeli do tábora Němci a prováděli tam antropometrická měření vězňů. Babička Ondrášových pocházela z Německa a také díky tomu byla část rodiny, která se nacházela na marodce, vyjmuta z transportu do Osvětimi. Další šest sourozenců Ondrášových bylo však dne 22. 8. 1943 odvezeno s transportem vězňů tábora v Hodoníně u Kunštátu do koncentračního tábora Auschwitz II-Birkenau.

Před rozpuštěním tábora v Hodoníně u Kunštátu byla Hilda Laníková s matkou a sedmi sourozenci označena za tzv. Necikány a 20. 9. 1943 propuštěna. Po propuštění se rodina vrátila do domku v Tvorovicích.

Čeští četníci je na konci roku 1943 znovu varovali před zatčením. Proto se rodina pokusila o ilegální přechod hranic se Slovenskem. Němci je zadrželi, a protože se vydávali za českou rodinu, která zabloudila, předali je českým četníkům. Jeden z českých četníků rodinu znal, a tak nechal část rodiny ve vězení na Cejlu v Brně. Uvězněním se rodina vyhnula transportu do koncentračního tábora v Osvětimi, kam byl v lednu 1944 vypraven poslední transport Romů z území protektorátu. Zde přežili do konce války. Po válce si pro ně přišel statkář z Pílna a odvezl je domů.

Prameny a literatura:

Nečas C., Andr Oda Taboris – Věžňové protektorátních cik. táborů, Brno 1987.

Nečas C., Našti Bisteras – Nemůžeme zapomenout, Olomouc 1994.
Videokazeta VHS, MRK, V 291, Marie Ondrášová.

Romské dějiny v datech

2. Data z období 1526–1618

1538, 7. 3.

Moravský zemský sněm zakázal Romům pobývat v Moravském markrabství a nařídil provést jejich okamžité vyhoštění. „O cigány na tom zuostáno, aby konečně ve dví nedělich ven z země vybytí a vypovědění byli, a to se v městech a v městečkách skrze volání posla oznamovati má.“

1545

Mandát císaře Ferdinanda I, kterým se zakazovalo trpět Romy v Českém království. Při přistěžení měly být jejich skupiny v případě ozbrojení zbavovány zbraní a hnány pak od vesnice k vesnici, až by zcela opustily české území. Platnost těchto nařízení byla o čtyři roky později připomenuta novým císařským mandátem.

1549, 8. 4.

Moravský zemský sněm přijal další protiromské usnesení a o rok později je znovu v doslovném znění opakovat. „Cigánů aby do země pouštěno nebylo a žádný na gruntech svých aby je netrpěl, a chtěl-li by své vůle užívati, aby jim bráněno bylo.“

1549, 15. 12.

Při cestě z Tábora do Jindřichova Hradce viděl prý císař Ferdinand I. v okolí Soběslavi četné romské skupiny. Znovu proto přikazoval českým stavům vypovídat všechny dopadené Romy za hranice, ale tak, „aby se jim na zdraví neškodilo“.

1552, 2. 2.

Anna Rožmberská, matka posledních Rožmberků Viléma a Petra Voka, nařídila bez meškání vyhnat ty Romy, kteří přišli z Rakouska a roztrousili se v okolí Plané. Krátce potom pronikla na rožmberskou půdu jiná romská skupina a ta se tam díky podpoře venkovanů pohybovala do chvíle, než byla odtud silou rovněž donucena k odchodu.



1554

Jan Zikmund z Púchova v Kosmografii, což byl překlad stejnojmenného německého díla Sebastianu Münstera, poskytl českému čtenáři první dobové zprávy o situaci a životě Romů.

1556, 20. 1.

Další mandát císaře Ferdinanda I, který romským skupinám opět zakazoval pobývat v Českém království a hrozil mnohem přísnějšími postihy: dopadené muže čekalo mučení s následnými popravami, kdežto ženy a děti neměly být jako až do té doby topeny ve vodách, ale využívány k různým pracím.

1567, 25. 2.

Dopis krumlovského purkrabí Jakuba Krčína z Jelčan jeho pánu Vilémovi z Rožmberka o pohybu několika romských skupin v okolí Kájova na cestě ke Svěrazi. Rožmberský kronikář Václav z Břežan o tom mlčel, což mohlo znamenat, že přítomnost Romů byla už běžná, a pokud se nestali předmětem vyšetřo-

vání, nemělo smyslu se o nich rozepisovat.

1576, 2. 4.

Usnesení moravského zemského sněmu, podle kterého „také sou se na tom čtyři stavové snesli, aby žádný z obyvatelův zemských cigánů na gruntech svých nepřechovával, jich ničímž nefedroval, ani jim žádného stanoviště nedával“.

1578,

10. 7. – 22. 12.

V Prostějově zadrželi Roma a Romku, podezřelé ze založení požáru, kteří při výslechu tzv. útrpným právem uvedli, že se v zemi údajně potulovali i další romští škůdci. Z příkazu zemských úřadů bylo proto pochyťáno a do Olomouce svezeno na 150 příslušníků romských skupin, z nichž pět mužů přiznalo účast na loupení, vraždění a žhářství a bylo pak popraveno vpletením do kola; ostatní byli odsouzeni tak, že muži měli být nasazeni na galeje nebo dáni na pevnostní práce a ženy s dětmi vyhoštěny ze země. Když ale zvláštní stavovská komise zjistila, že Romové přiznali svou vinu jenom ze strachu před mučením, byl navržený jim trest změněn a 22 mužů a 116 žen a dětí bylo z olomouckého vězení propuštěno a přes Nový Jičín a Fryštát eskortováno na polské území.

1588, 25. 5.

Na komorním panství v Brandýse n. Labem byla zadržena skupina Romů, jejíž muži za mučení doznali k zabiti kupce a dalším „otrovtvím“ a byli pro tyto delikty z nařízení císaře Rudolfa II. popraveni, kdežto ženy s dětmi byly za trest vyhoštěny do Saska.

1595

Podle městských kronik procházely mezi Saskem a severními Čechami početné romské skupiny: lounský kronikář uváděl, že do jeho města přišlo přes 70 Romů, děčinský ve své kronice psal zase o průchodu 81 Romů, které vedl jakýsi „Oberst Malefitz“; v Děčíně se mělo narodit romské dítě, jehož křest se konal dokonce za účasti místní honorace.

1598

Český šlechtic, hudební skladatel a spisovatel Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic vykonal pouť, kterou o deset let později popsal v knize Putování aneb cesta z království Českého do Benátek, odtud po moři do země Svaté judské a dále do Egypta. Na jednom místě svého cestopisu se zmínil o setkání s Romy a shrnul dobové poznatky o jejich původu a způsobu života.

1607

Se souhlasem opata přišlo toho roku do kláštera v Sedlci asi 80 Romů a Mikuláš Dačický z Heslova ve svých Pamětech komentoval tento příchod a jeho důsledky slovy: „I běželi tam lidé od Hory Kutny i odjinud na lelky, divadla pověrečné, hádání, zvláště ženské všetečné pohlaví, jako opice; načež horší kněží na kázáních svých žehrali hodně“.

1609, 16. 9. – 1610, 24. 4.

Za dobu od sv. Havla do sv. Jiří je v rubrice darů rožmberské účetní komory záznam o 4 kopách míšeňských grošů, jež byly dány Romům jako charitativně podmíněná almužna, nebo pravděpodobněji jako odměna za poskytnuté informace o nebezpečí, které hrozilo ze strany ozbrojených žoldnéřů vracejících se z bojišť za protihabsburských povstání v Uhrách.

1610, 29. 1.

Zemský hejtman Karel st. ze Žerotína napomínal moravské stavy, aby po vzoru předků netrpěli na svých statcích romské skupiny ani jim neumožňovaly procházet hlouběji do vnitrozemí, ale naopak aby je zadržovaly, vsazovaly do vězení a trestaly; pokud by se někde objevilo větší množství Romů, měl být proti nim svolán do pole třeba celý kraj.



Do Čech připutovala výstava o romském holocaustu

Po premiéře v Evropském parlamentu na čas v Čechách zakotvila výstava mapující nejtemnější období romských dějin. Je jisté, že bude pro návštěvníky dlouho nezapomenutelná. Pamětníci holocaustu však musí se svými vzpomínkami žít každý den. Už z morálního dluhu by ji proto měli vidět všichni ti, kterým přiznání si této éry evropské historie činí potíže.

Osmdesát velkoplošných panelů ukazuje na osudech jednotlivců i celých rodin z Evropy hrůzy fašistické mašinerie, které během několika let podleho neuvěřitelných půl milionu Romů a Sintů. Výstava nezapomíná ani na reflexi současného přístupu k romské menšině. Vedle rasismu a rasově motivovaného násilí připomíná rovněž sociální segregaci či sterilizaci romských žen.

Expozice vzniklá z iniciativy heidelberského Dokumentačního střediska německých Sintů a Romů bude v pražské Národní galerii k vidění do 16. července.



Foto: Radka Steklá

Tváří v tvář romským spisovatelům



Janko Horváth, Muzeum romské kultury v Brně

Foto: Jana Kramářová

Zavítáte-li vpodvečer 29. 6. do brněnského Muzea romské kultury, s jistotou v jeho prostorách potkáte několik známých romských tváří. V rámci čtyřměsíční výstavy věnované romské literatuře v ČR proběhne v 18 hodin v 2. patře muzea beseda s uznávanými romskými autory. Mezi hosty usednou básníci Janko Horváth, Emil Cina či Vlado Oláh, kteří budou předčítat z vlastní tvorby. Těšit se můžete také na krátkou videoprojekci.

Na Svojanov brzy zavítá festival Gipsy Celebration!



nák a band, Klaudio a band, Jožka Fečo a Conexión, Gitanes, Věra Gondolánová, Monika Bagárová či taneční skupina M DANCE klub. Neděle nabídne tradiční romské rytmy v podání kapel Čilágos, Janka Sendrei band, cimbálovky Ivana Heráka či Bartošovců.

O úspěch „svého dítěte“ se podělila Ida Kellarová slovy: „Po skončení našeho festivalu nechtějí domů ani Romové ani gadžové. Není to důkaz toho, že se nám podařilo dokázat, že jsme všichni lidé a že cesta existuje?“

Sedm set let staré zdi hradu Svojanov se ve dnech 25.–30. července již po šesté stanou svědky několika-denního reje romské hudby a tance. Prvotním motivem Idy Kellarové, matky této myšlenky, bylo změnit situaci v České republice a otevřít cestu vzájemného poznání Romů a gadžů. Podařilo se tak založit tradici festivalu, který je rok od roku stále více divácky vyhledáván.

Víkendovému maratonu hudby bude jako vždy předcházet pestrá nabídka workshopů, přednášek či kursu romského jazyka. V rámci pátečního večera pak vystoupí např. Kale, Bengas, Terne čhave, Flamenco Clan či Gipsy Hary band. Sobota bude věnovaná romským umělcům v oblasti jazzu, funku a rom popu. Představí se např. Ondra Kraj-

Liberec představil romské talenty

Již potřetí Liberecké romské sdružení ve spolupráci s Romským komunitním centrem uspořádalo přehlídku romských talentů, na níž letos vystoupilo sedm tanečních a hudebních souborů. Podle slov předsedy Libereckého romského sdružení Miroslava Kotlára ml. patří v posledních letech k nejoblíbenějším stylům zejména break dance či hip-hop, ovšem ani kroužek tradičních romských tanců nezůstává pozadu. Liberecká romská sdružení věnují podpoře své kultury náležitou péči. Romská hu-

dební škola, která funguje při komunitním centru, vychovává talenty např. ve hře na cimbál, saxofon, keyboard, kytaru či bici. Tanečním souborem Amare čhave prošla za sedm let jeho existence stovka dětí. Souběžně s přehlídkou probíhala na výstavních panelech prezentace romských neziskových organizací. „Z těchto prezentací vyplývá, že v Libereckém kraji jsou Romové, kteří pracují ve prospěch celé romské komunity,“ dodal Kotlár.

Nejen v Indii je k vidění tanec „kathak“



Foto: Petr Mich

Ne každému se v životě poštěstí spatřit Indii na vlastní oči. O to větší radost je, že i v Čechách můžete ochutnat špetku z indické kultury. Choreografka a tanečnice Ivana Hessová se klasickému severoindickému tanci věnuje již od 90. let, kdy ho také uvedla na současnou taneční scénu. Tanečník kathaku má kotníky ovázané rolničkami a za jejich zvuku

provádí figurativní pozice představující např. hinduistické božstvo. Celkový dojem dotváří rytmickými pohyby nohou, gesty rukou a výrazy obličeje. Právě s kathakem Hessová vytvořila tanečně-divadelní představení nazvané For Phoolan, které bude k vidění 23. 6. ve 20.30 na Lodi bratří Formanů. Prostřednictvím působivého tance diváky seznámí s krutým příběhem Indky Phoolan Devi. V mládí zneužívaná žena, členka rebelského gangu, podezřelá z vraždy 22 mužů, bojovnice za práva žen, vězeňkyně a po té poslankyně indického parlamentu byla nakonec před pěti lety zastřelena před svým domem v Novém Dillí. „Od začátku jsem věděla, že nemohu jen dál tančit indický kathak v krásném barevném kostýmu, ale že se jako umělkyně musím vyjádřit k otázce postavení ženy v orientálních kulturách,“ sdělila Hessová. Na svá představení si zve zajímavé hosty z různých etnik. Byl mezi nimi i romský muzikant Ján Ačo Slepčík či indický tanečník kathaku Sandip Mallick, který se mu věnuje již 27 let. „Tanečníci kathaku byli dříve populární vyprávěči příběhů. Říkali si ‚kathakan‘, a šlo zřejmě o jednu z gipsy skupin,“ uvedl Mallick. Již nyní je v plánu další představení, ve kterém by Hessová ráda ztvárila historii Romů. Jedním z námětů budou i životní cesty Jána Ača Slepčíka a chybět nebudou ani romské tanečnice.

Když děti pomáhají dětem...



Foto: Radka Steklá

Neobvyklá dražba dětských obrázků proběhla 3. června v pražské Písecké bráně. S nápadem přišlo občanské sdružení Miret, jež tímto způsobem chtělo přispět na konto letního tábora pro romské a neromské děti z dětských domovů a sociálně znevýhodněného prostředí. Mezi desítkami obrázků se objevila např. i raná dílka synů Ivy Bittové. Bezbřehost dětské fantazie nakonec vynesla více než 50 000 Kč. Desítky dětí tak znovu prožijí letošní léto na pohádkovém hrade Švojanov a kupcům přibude na stěnách originální dětské umění.

Guločar hosty holandského festivalu

Koncem května proběhl v holandském Tilburgu již 10. ročník Mezinárodního romského festivalu. Mezi kapelami zvučných jmen, jako jsou Taraf de Haïdouks, Het Rosenberg trio či Natascha Osterkorn & Gipsy Cola, vystoupila i brněnská sestava Guločar. „V zahraničí mají Romové lepší jméno než u nás. Holandské publikum tedy bylo velice vstřícné a naše muzika se moc líbila,“ řekla za kapelu Marianka Macková.

Minikurs romštiny

Text: Jarmila Balázová / Ilustrace: Jiří Miňovský

Překlad: Rena Horvátová

1.



Julka: Rudy, spěchej. Za hodinu odjždíme. Co ti mám ještě vzít?

Rudi: Nezapomněla jsi na ponožky? A co košile? A dárek pro babičku?

Julka: Neboj, všechno mám. Ty vezmi ty brýle pro dědu!

E Julka: Rudy, sig, siďar. Tel jekh ora džas het. So mek te lav?

O Rudi: Na bisterďal štenřfí? U so o gada? U darkocis vaš a phuri daj?

E Julka: Madara, hin man sa. Tu le o kujara le papuske!

2.



Rudi: Já se těším. Babičku s dědou jsem neviděl už pět let! A na Slovensku jsem také dlouho nebyl.

Julka: Já mám chuť na babiččiny halušky a těším se na dědovo vyprávění.

O Rudi: Me som ajso rado. La baba the le papus na dikhlom imar pandž berš! U pre Slovensko na somas tiš but.

E Julka: Me bi imar kamavas te chal la babakere haluški u imar našfí doužarav, sar o papus vakerela.

3.



Rudy: Julko, to je náš rychlík do Tater. Pojď, nastoupíme! Opatrně!

Julka: Jistě. Jéé, spadl mi klobouk!

Rudy: Ten už nedohoníš. Ať si letí. Třeba k našim čtenářům!

O Rudi: Julko, kada hin amari mašina so tradel andro Tatry. Av, džas andre polokororesh!

E Julka: He. Jaj, pelas mange e kalapa!

O Rudi: Koles imar na dochudeha. Afe mi peske džal. Ko amare gende džene!

2-3

O ačhibena
Kisitind'a o Zdeněk Ryšavý

Amnesty International andre peskero sakoberšiko l'il pale kritizinel e Česko republika vaš oda, hoj o Roma hine diskriminen. O Al phenel, hoj le Romen na diskriminen ča individualne džene, ale the o amti. Lačo hiros vaš o manuša, so kamen te kerel buti pre policija: o ministrerstvos vaš e policija kamel te lel andre policija bute neve manušen andal o minoriti, the le Romen.

4

Phučas vaš tumenge
E Anna Irmanová

O Romani Rose, šeralo andal e Romaňi the Sinticko unija andre Němciko, and'a Prahat e ekspozicija, so phirel foros forostar, pal Romano holokaustos. Bo o Rose hino the direktoris andre Dokumentačno centrumos vaš Sinti the Roma andre Němciko, phučfam lestar, sar džal leskeri buti andre Něciko adadžives, kana o neonacismus zorafo, či o Němci kamen te šunel o informaci pal Romano holokaustos.

5-6

Le čhoneskeri reportaža
E Lenka Kučerová: So pes ačhol andre Neratovicender

Deš famelji dživen andre neratovicke holobity (khera vaš o čore bijal o komfortos), u te bešel odoj na kamenas. Nekhbuter džal pal o Roma bute čhavorencas, save dine andre čorikane khera vaš oda, bo len na has love pro kuč khera. Akana hin le fameljen jekh kher andro papirošno tesco-kher, kaj nane lačhi kanalizacija, vašoda džal o paňi pro diči. Vaš o kherora potinen 3400 koruni pre jekh čhon, ale hin len odoj igen baro žužipen. O dada phiren andre buti, o famelji den sakones smirom, ale the avka pre lende kerde o rasisticko atakos. O Del arakhel, hoj na has niiko mardo, ale o manuša daran, či pre lende mek vareko na demela.

7-8

O vakeriben
Radka Steklá: Bare partaji bi majinenas te thovel le Romen pre peskere kandidatki pre ajse lačhe thana, kaj pes te dochuden andro parlamentos

O publicistas the čirlatuno direktoris vaš e politika andal e Prezidentoskeri kancelarija, o Jiří Pehe, phenel peskero komentaris kije oda, sar dopejle o volbi, sar šaj thoven nevo rajaripen, ale the pal e Sera želenengeri, pal o Václav Klaus the Jiří Paroubek. Ale angluno phučiben hin pal le Romengere politicke kampfipena, the hoj but Roma na gejele kijo volbi. O Pehe, phenel, hoj bi buter Roma džanas kijo volbi, te bi o politiki na daranas u te bi le Romen thode pro lačhe thana pre peskere kandidatki.

9-11

O komentimen ačhibena, e anketa
O Jiří Paroubek (ČSSD), o Mirek Topolánek (ODS), e Monika Hoření (KSČM) u o Martin Buršík (SZ) odphele amari redakciake pre amare phučfipena, sar peske lengeri sera džalas andro volbi u či rachinen le Romenca te keren jekhetane buti andre lengere seri.
Zdeněk Ryšavý:
O volbi andre Parlamentos, pre save but amendar zoraes užarenas, avle kijo „pat“ – čačuňi sera chudfa ajci stolki sar the e favo sera. Adadžives šaj imar džanas o nevo rajaripen, ale maj pal o volbi ča but amen džene šunahas, hoj o sistemas nane čačo. The avka o autoris ole komentariskero arakhľa trin lačhe aspekti pr' ola volbi.

12

O hiri khatar e luma
Kisitind'a e Lenka Nádvorníková

Prahat has phundrado o projektos Visegrad-Terra Interculturalis, savo kamel, kaj o manuša khatar o Čechi, e Slovensko, e Poľsko the o Ungriko peha te vakeren perdal e kultura. E diskuzija andre Praha vičind'a avri e Rada Evropy. Delas pes duma pal oda, sar te phenel le ternenge pal e bari bibacht andre amari historija, pal o holokaustos. Pro seminaris avľa the o Václav Havel, savo has varekana o prezidentos andre Čechiko republika.
O hiros khatar o Evropsko centrumos kaj pes dodikhel pro rasismus the e xenofobija (EUMC) anel o čačipena pal e sistemacko diskriminacija maškar o Roma the maškar ola, so na bešen pre jekh than (o traveller) andro sikhfaripneskero (edukacijno) procesos.



13

O komentaris

E Simona Cigánková:

Nane 9. majos sar 9. majos

E sněmovňa imar hazdľa o vast vaš e cikneder imunita, so hin le bičhaden the le senatoren. Oda hin mištes, bo e calodživipnaskeri imunita vaš o manuša, saven hin mandatos ča pre varesave berša, len has hijaba. Akana le senatoren the le bičhaden avela e imunita ča akor, sar len avela o mandatos. Vaš o zákonos mekh mušnen te hazdel o vast andro Senatos. Šaj užaras, hoj oda avka avela, andre normalne demokraticke štati kajsi bari imunita sar kija amende na prindžaren.

14-15

Dikhas pale pal o Khamoro

Anna Immanovová:

Farebno Khamoro - ada berš sas imar ochototo

Andre agoreskere majoskere d'ivesa sas andre pražske klubi, sali the ča pro foros imar ochototo festivalis vaš romano bašaviben o Khamoro. Sar sako berš džanas paš oda but nalavutarengere projekti. Ada berš sas tiš prezentimen duj slovenske filmi. Ko našti avlas te dikhel korkoro, šaj choča te genel u te arakhel cikno dikhiben, so savoro andre adabersiko festivalis sas.

16-17

So hin učardo

O Zdeněk Hejkrlik:

Pal o Lety

Sombatone andro 13-to majos avle paš o baro bar andro Lety u Pisku vaj duj šel manuša, save thode tele o šero vaš o 326 Roma, so čore mule andre kada koncentračno taboris andro dujto baro lumakero mariben.

O avle manuša šunenar o khandipen khatar e baľičaňi stajňa, vaš savi pen imar but berša o nipi halasinen, či pre kada than šaj abo našti ačhela. Paš o leperebneskero aktos has ča jepaš le manušendar o Roma u mekh ča o phureder. O Zdeněk Hejkrlik pal oda the so avla dureder le bare bareha vakereles le Zdeněkoha Růžičkoha khatar o Výbor pro odškodnění romského holocaustu, le Svatoplukoha Karáskoha, savo hino le rajaripneskero bičhado vaš le manušengere čačipena, the le Antonínoha Hlaváčkoha, savo has andre kada taboris phandlo andre the mekh dživel. Dživen imar ča duj manuša, so kada leperen.

18

O Športos

Tomáš Bystrý:

Pre ľados sar khere

Le Januske Body sas akana dešuštar berš u nane but ajse romane čhave, bo kerel o sportos, so hino maškar jekhpharedere – ľadno hokejis. Vaš kada sporotos peš tiš but potinel, vaš oda but terne Roma našti pre oda phiren. O Honzas sas aľe ciknovarbastar ajci interesimen andro hokejis, hoj leskero lačho dad šund'a peskero jilo u irinda les andro odd'ilos, the akorestar les ľikerel, sar birinel. O Honzas hin andro hokejis maj „diliňo“ u kamelas bi te kerel o hokejis the sar barola. Bo hino akana lačho, paťas, hoj lenger o suno jekhvar te kerel o hokejovo treneris, avla pro čačipen.

19

Amare jakhenca

O Tomáš Bystrý:

Te pijel e mariuhana kana kames

Prahate has kada berš imar eňakero maršos vaš e mariuhanakeri legalizacija. Vičinenas les Milion Marihuana March. Andre rubrika vaš o terne šaj genen, so phenen pro loke drogi the pal lengeri legalizacija o študenta khatar o maškarutne školi, aľe tiš o manuš, so calo dživipen sasťarel le manušen, save o drogi len. Kada hin o primaris khatar e Psychiatrická léčebna Bohnice o MUDr. Karel Nešpor.

20

Džas pal o romano vod'í

E Lenka Nádvorníková:

O dživipen, oda o čhavore

E romňi Helena Lavičková uľíľa pre teluňi Slovensko, ta phirelas andre ungriko škola. E škola lake džalas but mištes, aľe sar avile la famel'ijaha te bešel pro Čechi, ta imar našti andre škola phirelas. Bariľa andre famel'ija, kaj denas duma ungrika, u savore has barikane pre oda, hoj hine Roma. Le čhavoren sikhavelas te den patív sakone manušes. Le Romen the le rajen. Akana pengere čhavorenge imar ľikerel štar ciknen the šaj phenas, hoj dživel lačho dživipen. The avka lakero dživipen na has řigda šoha ča makarsavo.



21

Le bašavibneskeri recenzija

Vladimír Vlasák:

Nevo dženo pro than la Zuzana Navarovakero šaj avela o Mário Bihári

Kana čirila šund'am Koa, sako šaj dikhelas baro šukar the originalno hangos la Zuzana Navarovakero. Pal lakero meriben o lavutari na mukhle peskero bašaviben, afe džan dureder u bašaven avka sar čirila. O lavutara avle Prahate dural andal but themi, ta šaj vakeras pal lengero bašaviben sar pal o „world music“. O lavutara džanen perfektnones te bašavel jekhetane u mek kij`oda savore džene giľaven – oda imar bari buti. U kas šaj dikhas pro angluno than adaďives – oda hin baro romano lavutaris, savo the giľavel, o Mário Bihári.

22

E historija – O bare romane manuša

O Petr Lhotka:

E Hilda Laniková

E Hilda Laniková has khatar o Tvorcovice paš o Prostějov. Avka sar savore čhavore andre lakeri famelija na phirelas andre škola, afe phirelas te kerel vaš o chaben le rajenge. Lakero dad čoro muľa andro berš 1942 andre Osvjenčina, the mek oda berš lakera famelija ligende andro romano taboris ko Hodonin u Kunštátu. Andro berš 1943 mukhle la Hilda the lakera daha the mek le pheřenca the le phralenca khere, bo phende, hoj nane Roma. O čechike žandara len na thode pre agorutno transportos, sar řidžanas le Romen andre Osvjenčina (1944), avka predžičile o mariben.

23

O Ctibor Nečas:

E romaři historija andro datum

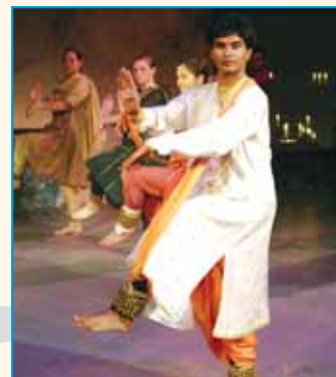
So tumenge kisitind'am le beršendar 1526-1618 pal o Roma, so dživenas odoj, kaj hin akana e Čechiko republika, u so hin pal lende randlo andre purane řila, šaj dikhen andre sakočhoneskeri rubrika. Ola berša lenas le Romen palaj, tradenas len avri the na kamenas len pre kaja phuv te mukhel.

24-25

O kulturne sklenčini

Kisindas e Radka Steklá

Kana pes pro Svojanov imar phandel o festival's Gipsy Celebration, na kamen te džal khere aňi o Roma, aňi o gadže. Avka oda sas imar pandžvar u e Ida Kellarovo patal, hoj aňi ada berš oda na ela aver, sem andro programos hine ajse lače grupi sar Kale, Bengas, Terne Čhave abo the Věra Gondolánová. Kulturne sklenčini tumen vičinen mek pro řifos, kaj keren o teatros o phrala Formanova, kaj šaj dikhen o indicko paramisakero kheliben, abo pre ekspozicija pal o romano holokaustos.



TIRAŽ:

Romano vodi
romská duše

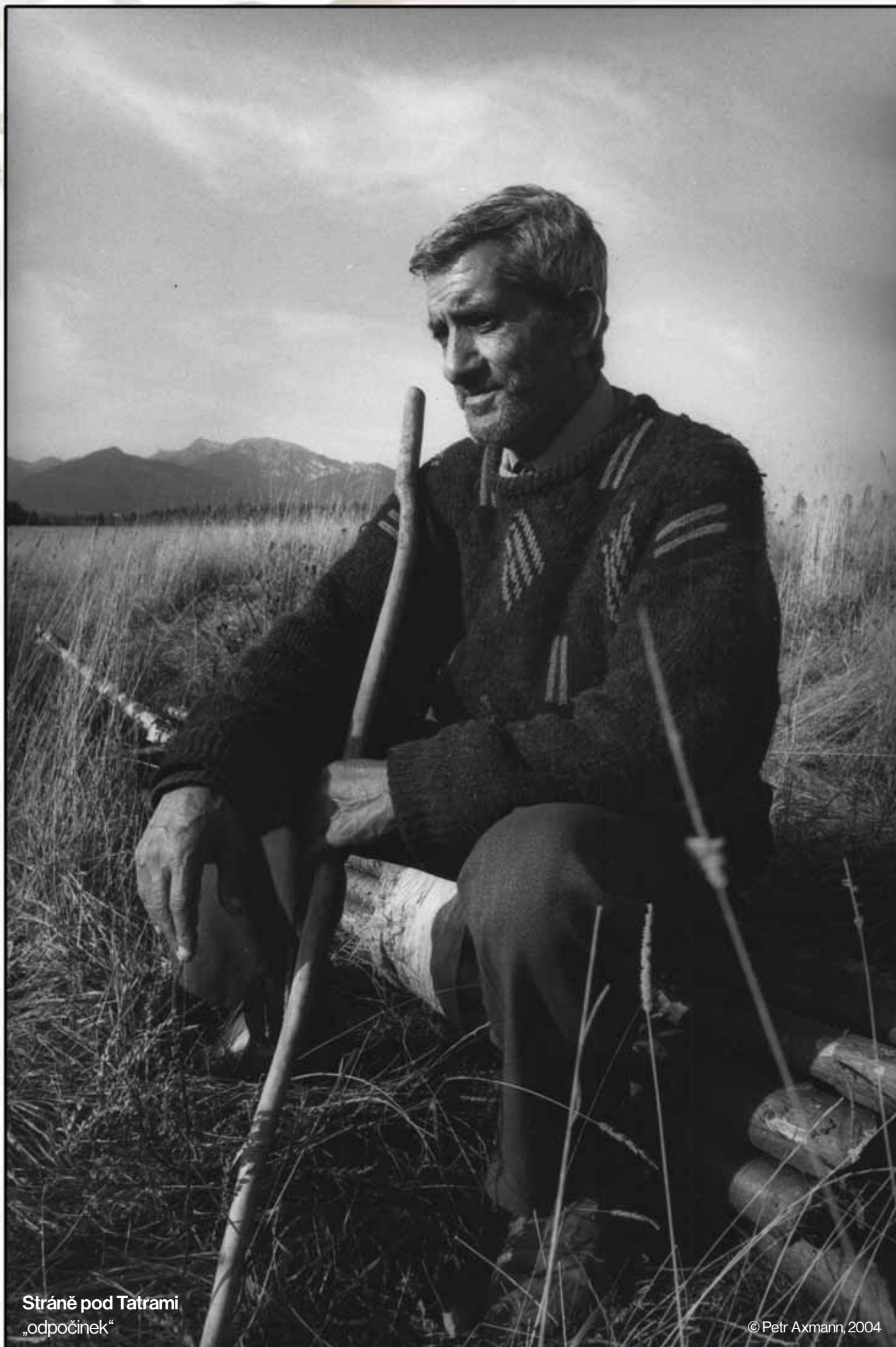
Ročník: IV
Číslo: 06/2006
Vychází: 27. 6. 2006
Cena: 20 Kč
Předplatné: 18 Kč

Vydavatel:
ROMEA, o.s.
Nad Primaskou 38,
100 00,
Praha 10

Vychází za podpory
Ministerstva kultury ČR
IČO: 266 13 573

Adresa redakce:
ROMEA, o.s.,
Žitná 49, 110 00, Praha 1
tel./fax:
257 329 667, 257 322 987
e-mail:
romea@romea.cz
internetová adresa:
www.romea.cz

Šéfredaktor: Jarmila Balážová / Sekretariát: Rena Horvátová /
Internetové vydání: Zdeněk Ryšavý / Fotograf: Pavel Kubeš /
Grafická úprava: Jiří Miňovský Romské překlady: Eva Danišová
Inzerce: Zdeněk Ryšavý / Předplatné: Jana Sedivcová /
Redakční rada: Robert Bledý, Eva Danišová, Eva Davidová, Vladimír Červeňák, Jan Rác.
Osvět a tisk: Studio WINTER, s.r.o. / Rozšiřuje: Dub s.r.o.
Periodicita magazínu: měsíčník
Registrační číslo MK ČR: E 14163



Stráně pod Tatrami
„odpočinek“

© Petr Axmann, 2004

